

מסכת שבועות
מתוך "גמרא נוחה"
על שם הורי נפתלי וחנה הולנדר הכ"מ

כל המוצא שגיאה נא להודיע לישיעיהו הכהן הולנדר, ביאליק 27 פתח תקוה 49351, טלפון 03 9345096 או לכתובת yeshol@gmail.com

מקרא:

דברי הגמרא באותיות כאלה: ROD12; רש"י בתוך הגמרא בסוגריים () ובאותיות 10 - אותיות 10 MIRIAM; מראי מקומות גם MIRIAM10

מובאות וציטטות בגופן NARKISIM; השלמת נפסוקי המקרא בסוגריים () ובאותיות 10 NARKISIM; הערות: בסוגריים [] באותיות CourierNew10; ההערות עם קידומת # אינם פשט הגמרא אלא הערת העורך לבדיקת הלומד. תחילת עמוד - בתחילת שורה, אפילו באמצע משפט - כך: (תענית ב,ב)

הגירסא: לפי דפוס וילנא עם אחדים מההגהות שעל הדף - לפי הנראה לי כנחוצן לצורך הפשט הפשוט.

מקרא: בתחתית הדף

הערות בשולי הדף - בתצוגת דף אינטרנט אפשר - באקפלורר - להניח עליהם את הסמן ואז מופיעה ההערה בחלון. אפשר גם לראות אם עוברים לתצוגה של דף הדפסה. In Explorer, Footnotes become visible when the cursor rests on the number of the footnote.

הערות וטבלאות באנגלית - ע"י כולל עיון הדף, ראש הכולל הרב מרדכי קורנפלד -

Producers of the Dafyomi Advancement Forum, mailto:daf@dafyomi.co.il,

<http://www.dafyomi.co.il/>

This material is ©2010 by Julius Hollander 27 Bialik St., Petah Tikva, Israel 49351

Permission to distribute this material, with this notice, is granted - with request to notify of use at yeshol@gmail.com

מסכת שבועות פרק ראשון שבועות שנים

(שבועות ב, א)

משנה:

שבועות (בשבועת ביטוי שפתיים הכתוב בויקרא אצל קרבן עולה ויורד קאמר, כדמפרש בפרק שלישי (דף כ.)) **שנים שהן ארבע** (שנים כתיבי בקרא, דכתיב (ויקרא ה, ד) 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתים') להרע או להיטיב (לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה) ומפרש במשנה פרק שלישי (דף כה.) "אוכל" - להיטיב; "לא אוכל" - להרע; שמענה את עצמו, והוא הדין לכל דבר שהוא "הן" ו"לאו" להבא, ד'להרע או להיטיב' - להבא משמע; ובפרק ג' (שם) מרבה מן המקרא אף דברים שאין בהן הרעה והטבה, ומיהו שנים ניהו, ותו לא: דבר וחילופו; **שהן ארבע** - יש לרבות מריבוי הכתובים - כדמפרש בפרק ג' (שם) - אף דבר וחילופו לשעבר, כגון "אכלתי" - והוא לא אכל, או "לא אכלתי" - ואכל;

ידעות הטומאה (חיוב קרבן עולה ויורד מחמת טומאת מקדש וקדשיו הכתובה אצל שבועת ביטוי: 'או נפש כי אשר תגע וגו') [בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם] (ויקרא ה, ב), וילפינן בפירקין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו: שנכנס בשוגג למקדש אחר טומאה זו, או אכל בשר קודש) - **שנים שהן ארבע** (שנים כתיבי: דכתיב (ויקרא ה, ב) 'ונעלם ממנו והוא טמא' משמע שנתעלמה ממנו טומאה, ועל ידי אותו העלם אכל קודש - הרי אחת; או שנכנס למקדש - הרי שנים; ולפי שאין חייב עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא ואחר כך נעלמה ממנו, ולאחר מעשה נודע לו שחטא - משום הכי קרי ליה 'ידיעות'; **שהן ארבע**: יש לרבות מן המקרא עוד שני חיובים: העלם קודש והעלם מקדש - וחכור הוא את הטומאה);

יציאות השבת - **שנים שהן ארבע** (הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים למדנו מן המקרא שחייב, בפרק 'הזורק' במסכת שבת (דף צו:), מ'ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' (נשמות לו, ו): לא תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים - זהו שנים: אחת לעומד בחוץ והושיט ידו לפניו ונטל חפץ והוציאו לחוץ, ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו בידו והניחו בחוץ; **שהן ארבע** יש ללמוד מאלו: שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה - כך הקפידה בהכנסה, והרי הן שנים: אחת לעומד בפנים והושיט ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו, ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והושיטו בפנים והניחו),

מראות נגעים (שהמצורע מביא עליהם קרבן לטהרתו) - **שנים** (שנים כתובין במקרא: שאת ובהרת, והן חלוקין במראיהן, כדמפרש בגמרא) **שהן ארבעה** (יש לרבות תולדה לזו ותולדה לזו, כדמפרש בגמרא) ('מראה' לשון זכר הוא, להכי תנן להו בלשון זכר, כדכתיב (יחזקאל א, כח) **מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' וגו'**);

תוספות מסכת שבועות דף ב, א ד"ה יציאות השבת שתיים שהן ארבע:
בגמרא מפרש: שתיים: הוצאה דעני ודבעל הבית, שהן ארבע: הכנסה דעני ודבעל הבית. ותימה: אמאי חשיב דעני ודבעל הבית בתרתי? דמה לי עני ומה לי בעל הבית?
ויש לומר דאצטריך למתנייהו משום דקס"ד דלא הוי דרך הוצאה אלא כשעומד ברשות היחיד ונטל פירות ויצא לרשות הרבים, אבל כי האי גוונא: דגופו ברשות היחיד וידו ברשות הרבים, או איפכא - לאו דרך הוצאה היא, ובכי האי גוונא אמר בפרק קמא דשבת (דף ג): "ידו של אדם אינה לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים", ואצטריך למיתני תרוייהו: דאי תנא חדא לא הוה שמעינן אידך.
ומהאי טעמא ניחא ליה דלא תני הך הוצאה שלישית, כדפרישית.
ורבנו תם מפרש דהוצאה - מלאכה גרועה היא, דמה לי אם מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד ומה לי לרשות הרבים? לכך הוצרך לפרש כל ענינים דעני ודעשיר.
ותנע דמלאכה גרועה היא מדאמר בריש 'הזורק' (שבת דף צו: ושם): הוצאה גופא היכא כתיבא? ודרשי לה מ'ויכלא העם מהביאן שמות לוגו' וקאמר: 'אשכחנא הוצאה, הכנסה מנלן? - סברא היא: מה לי אפוקי מה לי עילוי?' ולשאר אבות לא בעינא קרא, אלא מחייבין כל דלהו במשכן - והוצאה היתה במשכן כדאמר בפרק 'במה טומי' (שם דף מט:): 'הם הורידו קרשים מעגלה לקרקע - ואתם אל תוציאו, הם העלו קרשים לעגלה - ואתם אל תכניסו' ולשאר תולדות לא חיישינן להו במשכן אלא אבא לחודה! אבל תולדות דהוצאה בעי: בפרק 'הזורק' (שם דף צו:): או סברא או דלהו במשכן, כגון מכניס חורק ומעביר ומושיט, והיינו משום דמלאכה גרועה היא, ואין להאריך כאן יותר

מראות נגעים שנים גרסינן ולא שתיים, דמראה - לשון זכר הוא, כדכתיב (שמות ג) 'את המראה הגדול הזה', ותנן נמי במסכת נגעים (פ"א משנה ד), ומייתי לה ב'המזבח מקדש' (זבחים דף פח: ושם): 'מראות נגעים: רבי דוסא בן הרכינס אומר: שלשים וששה, עקביא בן מהללאל אומר: שבעים ושנים'; והא דקתני התם טובא - משום דחשיב נמי פתיכי; אי נמי כייל נגעי בתים ובגדים.

(משנה ב) (כוליה אטומאה קאי; ובגמרא מפרש אמאי מפרש מילי דטומאה ברישא? ו'יציאות' ו'מראות' - כל חדא וחדא מפרש במסכת דידה - להכי לא פרשינהו בהאי מסכת; והאי דתנינהו הכא - משום דדמו להדדי ב'שתיים שהן ארבע') **את שיש בה ידיעה בתחלה** (שידע שנטמא) **וידיעה בסוף** (משאכל את הקודש בהעלם, או נכנס למקדש ויצא, ונודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס), **והעלם בינתיים** (כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה, או קודש, וכן הנכנס למקדש: נעלמה ממנו טומאה או מקדש) - **הרי זה בעולה ויורד** (בקרבן המפורש באותה פרשה: לעשיר חטאת בהמה, ולעני עוף, ולדל שבדלים - עשירית האיפה - והיא 'מנחת חוטא' האמורה בכל מקום; וזהו לשון 'עולה ויורד': לעשיר עולה, ולעני יורד; ובגמרא מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף והעלם בינתיים כתיב);

יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף - **שעיר הנעשה בפנים** (שלשה שעירים נעשין לצבור ביוה"כ: אחד מתן דמו לפניו וחבירו משתלח לעזאזל, כמה שכתוב ב'אחרי מות'; ואחד קרב במזבח החיצון במוספין, והוא כתוב בפרשת פינחס עם שאר כל מוספי המועדות) * **ויום הכפורים תולה** (להגין עליו מן היסודין: שאע"פ שאינו יודע שחטא - יש לו לדאג: שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו, אלמא: קודם ידיעה - ענושים הן), **עד שיודע לו** (שאכל קודש בטומאה) **ויביא בעולה ויורד**;

*[##] אם עיצומו של יום הכפורים מכפר - מדוע צריך את השעיר שנעשה בפנים? אולי יש לפרש לפי הגירסא שנויי נוסחאות על המשנה, שם כתוב: ואולי הכוונה 'ביום הכפורים', ועיין רע"ב ותוי"ט; והרע"ב אינו מזכיר את יום הכפורים; פירוש אחר: במשנה ראשונה מזמן הבית לא היה כתוב 'יום הכפורים', אך רבי סובר שעצומו של יום מכפר, ולכן הוסיף למשנה ראשונה את המילים: 'ויום הכפורים'.

(משנה ג) **אין בה ידיעה בתחלה** (שלא ידע בטומאה מימיו) **אבל יש בה ידיעה בסוף** (זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם, שהרי אין קרבן בא אלא על שיש בו ידיעה בתחלה) - **שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר** (ויום הכפורים הוא עצמו מועיל עם הקרבנות, שנאמר (ויקרא כג, כח) **כי יום כפורים הוא**), **שנאמר** (בשעיר הנעשה בחוץ): (במדבר כט, יא) **שעיר עזים אחד חטאת[מלבד חטאת הכפורים]** [ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם] ('מלבד חטאת הכפורים' - והוא שעיר הנעשה בפנים; הקישם לך הכתוב ללמד ש) **על מה שזה מכפר** - **זה מכפר**; **מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה** (בתחלה, דהכי ילפינן בהדיא בגמרא: דאינו תולה אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה) - **אף החיצון אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה** (מאי נינהו? - ידיעה בסוף ולא בתחלה: דלא אתא לכלל קרבן, ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה; ואי תימא: כיון שהוקשו - יכפרו שניהם על שיש בו ידיעה בתחלה? - ונפקא מינא לטומאה שאירעה בין זה לזה? - הא פריך בגמרא (דף ח:), ומשני לה);

[משנה ד] ועל שאין בה ידיעה - לא בתחלה ולא בסוף - שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין (בכל הרגלים נאמר שעירי חטאת; ובגמרא מפרש מנא ליה דאשאיין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מכפר), דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: שעירי הרגלים מכפרין (עליה), אבל לא שעירי ראשי חדשים; ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרין? -

(שבועות ב, ב)

[המשך המשנה]

על הטהור שאכל את הטמא (אדם טהור שאכל את הקודש [ה] טמא; ובגמרא מפרש מנא ליה; ואף על פי שאין בה חיוב כרת - ניתנה כפרה זו על כך); רבי מאיר אומר: כל השעירין (כל שעירי מוספין: בין שעיר הנעשה בחוץ דיום הכפורים, בין של רגלים, בין של ראשי חדשים) כפרתן שוה על טומאת מקדש וקדשיו (כולן מכפרים על כל: בין על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה לבסוף, בין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, בין על טהור שאכל את הטמא; ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה; אבל שעיר הנעשה בפנים - לא נחלקו עליו שאינו מכפר עם אלו, ולא אלו תולין את תלייתו כשיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, כדאמר בגמרא (דף פ:)).

היה רבי שמעון אומר (האי - נקט לה משום דבעי למימר [להלן] 'אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה'): שעירי ראשי חדשים מכפרים על הטהור שאכל את הטמא, ושל רגלים מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ושל יום הכפורים מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף; אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה (אם אבד שעיר שהופרש ליום הכפורים, ונתכפרו באחר, ונמצא זה ברגל או בראש חדש - מהו שיקריב קִשָּׁם שעירו של יום)? אמר להן: יקרבו.

אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה - היאך קרבינן זה בזה (היאך יקריבו? והלא כשהופרש - לא לכפר על כפרה זו הופרש? ורבי מאיר, דקאמר להא - בשלמא אי אמרינן 'כולן כפרתן שוה' - יקרב, שהרי כולם כפרה אחת מכפרים, אלא לדידך: זה הופרש לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף - היאך יקרבו? לכפר ברגל על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף? או בראש חודש לכפר על טהור שאכל את הטמא)?

אמר להם: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו (כל דהו; וכיון דבכך שוין - ואף על פי שכפרותיהן חלוקות - יכול הוא ליקרב, דהא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הופרש, ועל טומאת מקדש וקדשיו הוא קרב).

[משנה ה] רבי שמעון בן יהודה אומר משמו (של רבי שמעון; וסתם 'רבי שמעון' הוא רבי שמעון בן יוחאי): שעירי ראשי חדשים מכפרין על הטהור שאכל את הטמא; מוסיף עליהן של רגלים: שמכפרין על טהור שאכל את הטמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף; מוסיף עליהן של יום הכפורים: שהן מכפרין על הטהור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף; אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה? אמר להם: הן!

אמרו לו: אם כן יהיו של יום הכפורים קרבינן בראשי חדשים, אבל היאך של ראשי חדשים קרבינן ביום הכפורים לכפר כפרה שאינה שלה! אמר להם: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

[משנה ו] (סתמא היא [דומה לסיפרא אחרי מות פרשה ד משנה ח]) ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרין; על שאר עבירות שבתורה: הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, הודע ולא הודע (בגמרא מפרש לה), עשה ולא תעשה, כריתות ומיתות בית דין - שעיר המשתלח מכפר.

[משנה ז] אחד ישראלים ואחד כהנים ואחד כהן משוח; מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח*? - אלא שהפר (ולא גרסינן 'שדם הפר') מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו (כל ששעיר הפנימי מכפר על ישראל, דהיינו תליית יסורין: דיש בה

ידיעה בתחלה ולא בסוף, וזדון טומאת מקדש וקדשיו, וכן כפרת שעיר החיצון - פרו של כהן הקרב ביוה"כ בפנים - כמו שמפורש ב'אחרי מות' - מכפר על הכהנים, כדיליף בגמרא).

* (בגמרא פריך: מאי קאמר שבתחלה השונוס, והדר תני 'מה בין ישראל לכהנים').

רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל - כך דם הפר מכפר על הכהנים; כשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל - כך וידויו של פר מכפר על הכהנים (רבי שמעון - לחלוק בא על שאומר למעלה 'אחד כהנים ואחד ישראלים שוין בכפרת שאר עבירות בשעיר המשתלח ואין חלוקין בכפרתן אלא בטומאת מקדש וקדשיו', וקאמר רבי שמעון: כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום וידוי, אלא כפרת הזיות הדם: שאין וידוי בשעיר הפנימי אלא במשתלח - כך דם הפר מכפר בלא שום וידוי על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו; אייתר ליה וידויו של פר במקום וידויו של שעיר המשתלח - לכפר על הכהנים בשאר עבירות, ואין להם כפרה בשעיר המשתלח).

טבלת כפרות לפי משניות שבועות פרק ראשון

טומאת מקדש וקדשיו	תנא קמא או רבי יהודה	רבי מאיר	רבי שמעון ברישא	'היה רבי שמעון'	רבי שמעון בר יהודה
מזיד	שעיר בפנים				
ידיעה בתחילה ובסוף	עולה ויורד				
ידיעה בתחילה ולא סוף	שעיר פנימי תולה				
אין ידיעה בתחילה ויש בסוף	שעיר חיצוני של יוה"כ	שעירי רגלים, ראש חודש, ושעיר חיצוני של יוה"כ		שעיר חיצוני של יוה"כ	שעיר חיצוני של יוה"כ
אין ידיעה בתחילה ולא סוף	שעירי רגלים וראש חודש	שעירי רגלים, ראש חודש, ושעיר חיצוני של יוה"כ	שעירי רגלים	שעירי רגלים	שעירי הרגלים ושל יום הכפורים
טהור שאכל את הטמא		שעירי רגלים, ראש חודש, ושעיר חיצוני של יוה"כ	שעירי ראש חודש	שעירי ראש חודש	שעירי ראש חודש, ושל רגלים, ושל יום הכפורים
שאר עבירות	שעיר המשתלח				
כהנים	פר על מקדש וקדשיו				

גמרא:

מכדי תנא ממכות סליק (כך סדר המשנה: שבועות אחר מכות) - מאי שנא דתני שבועות? משום דתני 'חייב על' (הקפת) הראש שתיים (דהא 'פאת ראשכם' כתיב (ויקרא יט, כז), ו'פאה' - לשון סוף וקצה הוא, כמו (שמות כז, יב) 'לפאת ים' (פסוק ט) 'לפאת נגב'; מקום חיבור הגלגולת עם הלחי, והן מקום הצדעין): אחת מיכן ואחת מיכן,

(שבועות ג, א)

ועל הזקן שתיים מיכן ושתיים מיכן (מכל צד שני צדעים; לפי שהלחי רחב כנגד הצדעים, ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו), ואחת מלמטה (בסנטר: שהלחיים מחוברים שם, והעצם קצר מלמטה בסנטר, שקורין מונטו"ן בלע"ז): חדא (אזהרה) דמיחייב עלה תרתי (היינו דומיא ד'שתיים שהן ארבע') - תנא שבועות 'שתיים שהן ארבע'.

מאי שנא הכא דתני להו לכולהו (כל 'שנים שהן ארבע' שמצא שנאם כאן), ומאי שנא גבי יציאות שבת ומראות נגעים דלא קתני להו לכולהו?

אמרי: שבועות וידיעות הטומאה, דגבי הדדי כתיבין, ודמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד (בהא דמיין להדדי: ששתייהן עולה ויורד) - תני להו גבי הדדי; ואידי דתנא תרתי - תנא כולהו.

פתח בשבועות ומפרש ידיעות הטומאה (דקתני 'את שיש בה ידיעה וכו' ופריש כולה מתניתין מילי ידיעות טומאה, ושביקניהו למלתא דשבועות) ? אידי דזוטריין מילייהו (שני פרקים אלו הראשונים) - פסיק שרי להו (מתיר אותן כלומר מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה), והדר תני שבועות דנפישן מילייהו.

שבועות שתיים שהן ארבע: שתיים "שאוכל" ו"שלא אוכל"; שהן ארבע: "אכלתי" ו"שלא אכלתי" (פרישיתלכוליה במתניתין);

ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע: שתיים: ידיעת טומאת קדש (שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש) וידיעת טומאת מקדש; שהן ארבע: קדש (ידיעת קדש שנעלמה ממנו ידיעת קדש, וסבור שאין זה קדש, ומתחלה ידע) ומקדש (וידיעות טומאה דמקדש: שנעלמה ממנו ידיעת טומאה ונכנס למקדש);

יציאות שבת שתיים שהן ארבע: שתיים: הוצאה דעני (העומד בחוץ) והוצאה דבעל הבית (העומד בפנים); שהן ארבע: הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית;

מראות נגעים שנים שהן ארבעה: שנים: 'שאת' ו'בהרת' (אבל 'ספחת' אינו שכם נגע, אלא שם תולדה' כדמפרש לקמן (דף ו.י) בפרקין); שהן ארבעה: שאת ותולדתה בהרת ותולדתה.

מני מתניתין? לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא!! אי רבי ישמעאל - האמר 'אינו חייב (קרבן) אלא על העתיד לבוא (דדייק 'להרע או להיטיב' נויקרא ה,ד) לקמן בפרק שלישי)'. אי רבי עקיבא - האמר (במתניתין בפרק שני) 'על העולם טומאה הוא חייב, ואינו חייב על העולם מקדש' (ומתניתין קתני 'שהן ארבע') ?

איבעית אימא רבי ישמעאל איבעית אימא רבי עקיבא: איבעית אימא רבי ישמעאל: מהן לחיוב ומהן לפטור, ואיבעית אימא רבי עקיבא: מהן לחיוב ומהן לפטור; 'לפטור' ? -

(שבועות ג, ב)

הא דומיא דמראות נגעים קתני: מה התם כולהו לחיובא (שאף התולדות - נגעים הן, וכשיטהר מביא עליהן קרבן טהרה) - אף הכא נמי כולהו לחיובא!! לעולם רבי ישמעאל, וכי לא מחייב רבי ישמעאל לשעבר - קרבן (קרבן קאמר, ובשוגג, אבל מלקות אם הזיד והתרו בו - חיובי מיחייב), אבל מלקות חיובי (אם הזיד והתרו בו - חיובי) מחייב (ומתניתין במיד קמיירי, ומלקות), וכדרבא, דאמר רבא: בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר, דומיא דשבועת שוא: מה שוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר (כלומר: ואי תימא לאו שאין בו מעשה הוא, ואין לוקין עליו? על זה לוקין, כדרבא דפרק שלישי אמרינן שלוקין על שבועת שוא, וילפינן מ'כי לא ינקה ה' [נשמות כו,ו] - ה' הוא דלא ינקה, אבל בית דין מלקין אותו ומנקין אותו; ופרכינן עלה: אשכחן שבועת שוא: והוא נשבע לשנות את הידוע, כגון על האיש שהוא אשה, ועל האבן שהוא זהב, ד'שוא' משמע דבר שאינו של כלום, כמו (ישעיהו ה,יח) 'מושכי העון בחבלי השוא'; שבועת שקר מנא לן שבועה שאינו ניכר אם אמת אם לאו? ואמרינן 'לשוא' [נשמות כו,ו]: לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא [שתי פעמים: אם אינו עניין לשבועת שוא - תנהו עניין לשבועת שקר; ואמר רבא התם: הך 'שבועת שקר' דקא מרבינן מרביא ד'לשואלשוא' - לא רבתה תורה אלא לשקר דלשעבר, כגון "אכלתי" או "לא אכלתי", שמשעה שנשבע - יצתה שבועה מפיו לשקר, דומיא דשבועת שוא; דלהכי אפקה בלשון 'שוא' למימרא דבלשעבר קמיירי: מה שוא לשעבר, נשבע לשנות את הידוע עבר את שבועה משיצתה מפיו).

בשלמא "אכלתי" ו"לא אכלתי" - כדרבא; "שלא אוכל" ואכל - נמי לאו שיש בו מעשה הוא, אלא "אוכל" ולא אכל - אמאי? לאו שאין בו מעשה הוא (שמאליו: ביושב ואינו אוכל - עובר על השבועה, ושבועה שאינה לשעבר - לא איתרבי מ'לשוא' 'לשוא' שתי פעמים, דהא אמרינן 'דומיא דשבועת שוא' ריבתה) ? (כלומר: שהן ארבע - לא משכחת לה: דבשלמא על שתיים דלשעבר לקי, כדרבא, ועל "לא אוכל" ואכל - נמי לקי' דלאו שיש בו מעשה הואף דבשעה שאכל - עבר על 'לא תשבעו' [ויקרא יט,יב], ואכילה מעשה הוא?)

קסבר רבי ישמעאל (בכל התורה כולה) לאו שאין בו מעשה לוקין עליו (ואין צריך לרבות).

(קשיא הך ד'אלו הן הלוקין' כו' לא גרסינן, ותלמיד טועה שהוקשה לו כתבה בגליון ספרו; קשיא לי הך ד'אלו הן הלוקין' וכתבוה סופרים בגמרא, והתלמיד טעה - שאינה קושיא: דההיא לאו רבי ישמעאל גופיה אמרה, אלא סוגיא דגמרא פרכה התם, דיליף לרבי ישמעאל מלקות מ'אם לא תשמור לעשות את כל דברי וגו' [דברים כח, נח] ודריש 'כל', ופרכינן: אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי? ומשנינן: 'לעשות' כתיב; וקשיא ליה לאותו תלמיד דהוה ליה לשנויי התם 'אין הכי נמי לרבי ישמעאל לוקין אלאו שאין בו מעשה'; ולא קושיא היא, דהא דאמרינן הכא 'לרבי ישמעאל לוקין' - לא מיתוקמא: דעל כרחך שבקינן להא אורחא בסוף שמעתין, ומוקמינן: 'מתניתין - רבי היא, ולקרבן!')

אי הכי (דמתניתין במלקות, וסתם לן לאו שאין בו מעשה לוקין עליו) - קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: 'הלכה כסתם משנה', ואתמר "שבועה שאוכל ככר זו היום" ועבר היום ולא אכלה - רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו אינו לוקה (ומכל מקום חולקין בטעמו של דבר: טעמא דיהיב מר לא יהיב מר, ומר לית ליה טעמא דמר, ולקמן מפרש פלוגתייהו); רבי יוחנן אמר: אינו לוקה משום דהוה לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו; וריש לקיש אמר: אינו לוקה: התראת ספק היא, והתראת ספק לא שמה התראה?!

רבי יוחנן - סתמא אחרינא אשכח (דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה).
הי סתמא? אילימא האי סתמא, דתנן [פסחים פ"ז מ"א] (בפסח טהור וכשר): 'אבל המותיר בטהור (בפסח טהור וכשר) והשובר (את העצם) בטמא - אינו לוקה את הארבעים' ('המותיר בטהור' = אפילו בטהור, וכל שכן בטמא): בשלמא שובר בטמא - דכתיב (שמות יב, מו) [בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה] ועצם לא תשברו בן - בכשר ולא בפסול; אבל 'המותיר בטהור' - מאי טעמא? לאו משום דהוי לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו?
וממאי (דהאי סתמא) דרבי יעקב [בשיטת רבי יעקב] היא, דאמר (טעמא דהמותיר אינו לוקה משום) 'לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו'? דלמא רבי יהודה היא, ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, הא לאו הכי - לקי, דתניא: (שמות יב, י) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו - בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לומר שאין לוקין עליו (אם תותיר ועברת על לאו - באש תשרפנו: נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין, לומר: זה ענשו ותקנת עבירתו: שישרפנו) - דברי רבי יהודה; רבי יעקב אומר: לא מן השם הוא זה (לא מטעם זה המלקות בטל בו), אלא (אבל כל עצמו אין בו מלקות): משום דהוה 'לאו שאין בו מעשה', ולא שאין בו מעשה - אין לוקין עליו?!

אלא האי סתמא אשכח [שבועות פ"ג מ"ח]: 'שבועה שלא אוכל ככר זו', "שבועה שלא אוכלנה", ואכלה -

(שבועות ד, א)

אינו חייב אלא אחת (דמאחר שנשבע עליו שבועה ראשונה - נאסרת עליו, וכי הדר אישתבע - הוה ליה 'נשבע לקיים את המצוה', ותנן לקמן (דף כז.) 'נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משבועת קרבן'; זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד' - זו היא דחייבין על זדונה מכות (להבא דלקי עלה: דהויא לה לאו שיש בו מעשה), אבל 'אוכל' ולא אכל' - לא לקי.

תוספות ד"ה אבל אוכל ולא אכל לא לקי. דלמעט "אכלתי" ו"לא אכלתי" - לא אתי, כדאמר בפרק שלישי [לקמן דף כא, ב, ושם] דקאי בלהבא וממעט להבא, ו"לא אזורק" - וזרק' - חייב לכולי עלמא, למימר נמי דאתי למעוטי נשבע לבטל המצוה, דהא קתני לה התם {דף כז.} ברישא דהך מתניתין; ואי תימא היכי דייק מהבא דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו? דלמא טעמא משום דהוי התראת ספק? ויש לומר דמשמע ליה דפטור אפילו נשבע על הככר וזרקו לים והתרו בו בשעת זריקה; ומיהו הא נמי חשיב התראת ספק למאן דאמר ביטלו ולא בטלו: דחשיב התראת ספק אפילו שיבר כנפיה בפרק בתרא דמכות [דף טו, ב, ושם]; אי נמי אינו חושש רק למצוא תנא דפליג אמתניתין; ואי תימא: ומנלן דפליג? דלמא מתניתין דהכא איירי בזורק ככר לים, דהוי התראת ודאי, ולעולם תרוייהו סבירא להו דלוקין על לאו שאין בו מעשה, ומתניתין דפרק שלישי [לקמן דף כז:] איירי בהתראת ספק? ויש לומר דמתניתין משמע ליה דאיירי כמתניתין דלקמן [שם], וכן מיתני לעיל שפיר ממתניתין דמותיר בטהור אף על גב דאיכא למימר דפטור משום דיש בהן התראת ספק, דמכל מקום אייתי ראיה דפליג תנא אמתניתין, דבהאי טעמא דפטור מותיר בטהור - יש לפטור הך דמתניתין.

מכדי האי סתמא והאי סתמא - מאי חזי דעביד כי האי סתמא? לעביד כי האי סתמא?

ולטעמין רבי גופיה היכי סתם לן הכא הכי והכא הכי? - אלא מעיקרא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, וסתמה, והדר סבר אין לוקין עליו - וסתמה (הלכך רבי יוחנן סבירא ליה כסתמא בתרא דהדר ביה רבי מקמייתא), ומשנה לא זזה ממקומה (ומשנה ראשונה - אף על פי שחזר בו מסתימתה - מאחר שפשטה ברוב התלמידים - לא היה יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפיהם ולבטלה מבית המדרש, והניחו את שתייהן; והמשכיל יבין שאחרונה עיקר: שחזר בו מן הראשונה).

במאי אוקימתא? כרבי ישמעאל ולמלקות? מראות נגעים מאי מלקות איכא?

בקוצץ בהרתו, וכרבי אבין אמר רבי אילעא, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום שנאמר 'השמר' 'פן' ו'אל' - אינו אלא 'לא תעשה' [וכתוב: [דברים כד, ח] השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו לעשות].

יציאות שבת - מאי מלקות איכא? 'לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין' הוא, וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו (לאו האמור בשבת לא ניתן לעונש מלקות, אלא שאם יעבור עליו - יתרה בו המתרה שהוא בסקילה, ויסקל! ואם לא התרה בו סקילה והתרה בו מלקות - אין דינו ללקות: שלא לעונש מלקות כתבו מתחלה!)? (ומשנינן:) משום הכי קא מוקמינא כרבי ישמעאל, דאמר (במסכת מכות) 'לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין' (אם התרו בו מלקות ולא מיתה) - לוקין עליו' (דתניא: 'אחת חייבי כריתות ואחת חייבי מיתות בית דין ישנן בכלל מלקות ארבעים - דברי רבי ישמעאל). הא לאו הכי קיימא כרבי עקיבא (בתמיה) 'קשיא' 'ידיעות' (והא קשיא ידיעות הסומא, כדאמר לעיל (דף ג.) דלרבי עקיבא אינו חייב על העלם קדש ומקדש)? (ומשנינן:) לאו אמרת 'רבי ישמעאל היא ולמלקות' (דהוי קשיא לן שבועות גבי קרבן, ואוקימנא למלקות ולא קשיא לן)? רבי עקיבא נמי, ולמלקות (לרבי עקיבא נמי: אי לאו משום קושיא דלאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין, דשמעינן ליה לרבי עקיבא במסכת מכות דאין לוקין עליו, אי הוה קשיא לן ידיעות לקרבן - הוה מוקמינן לה למלקות כולה מתניתין ורבי עקיבא, והוה ניחא לן לאוקמה אליבא דרבי עקיבא: משום דכולהו סתימתי אליביה, דאמרינן (סנהדרין דף פו.) סתם מתניתין - רבי מאיר; סתם ספרא - רבי יהודה, סתם תוספתא - רבי נחמיה, וכולהו אליבא דרבי עקיבא ממנו קבלו)! אי הכי (דמתניתין למלקות) - 'ידיעות' (דמשמע 'ונעלמו' - היכי תנן)? 'התראות' מיבעי ליה (הא התראות נינהו, ואין כאן העלם)!? הא - לא קשיא (כלומר: אם אין לך קושיא אחרת זו יש לתרץ כך): תני 'ידיעות דהתראות' [וגם אללי בבבבא דרבי ישמעאל].

אי הכי - 'שתיים שהן ארבע' תרתי הוא דהויין (דאין מלקות אלא אם כן הזכירו את הסומא והקודש, או את הסומא והמקדש, ותרתי הוא דאיכא: מלקות לקודש ומלקות למקדש: דבשלמא לקרבן איכא ארבע: העלם סומא ואכל קודש וזכור הוא לו, העלם סומא ובא למקדש וזכור הוא לו, העלם קודש ואכלו, העלם מקדש וזכור הוא לו וזכור הוא את הסומא)? ותו: 'את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים' - העלמה למלקות מאי עבדתיה? ותו: הרי זה בעולה ויורד (והא במזיד אוקימתה)!? אלא אמר רב יוסף: (לעולם - לקרבן; דקשיא לך: לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא היא) רבי היא, ונסיב לה אליבא דתנאי: בידיעות נסיב לה כרבי ישמעאל, בשבועות נסיב לה כרבי עקיבא (רבי סתמה, ואליבא דתנאי, והכי גרסינן: בשבועות נסיב לה כרבי עקיבא, בידיעות נסיב לה כרבי ישמעאל, ולא מסתם סתמינהו, אלא הכי קאמר: שבועות לרבי עקיבא שתיים שהן ארבע, ידיעות לרבי ישמעאל שתיים שהן ארבע).

אמר רב אשי: אמרייתא לשמעיתא קמיה דרב כהנא, ואמר לי: לא תימא רבי נסיב לה אליבא דתנאי וליה לא סבירא ליה, אלא רבי - טעמיה דנפשיה מפרש (אני פירשתי שמועה זו של רב יוסף לפני רב כהנא, ואמר דהאי 'נסיב לה אליבא דתנאי' דקאמר רב יוסף - לא תימא נסיב ולא סבירא ליה ולא סתמינהו, אלא ודאי מסתם סתמינהו רבי, והכי קסבר לה בשבועות כרבי עקיבא ובידיעות כרבי ישמעאל, וטעמא דנפשיה קאמר), דתניא [סיפרא ויקרא דייבורא דחובה פרשה ח משנה יא]: מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים? תלמוד לומר: (ויקרא ה, ב-ג) 'ונעלם' 'ונעלם' שני פעמים (תרי 'ונעלם' כתיבי גבי טומאת קרבן עולה ויורד: [ויקרא ה, ב] או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא) [ונעלם ממנו והוא טמא] [ואשם] [פטוק ג]: או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה [ונעלם ממנו] והוא ידע ואשם]: קמא דוקא למיגמר מיניה: על העלם טומאה הוא חייב, ואינו חייב על העלם מקדש, ואידך קרא יתירא הוא לדרשא; הטל 'והוא ידע' בין תרי 'ונעלם' - ודרוש: דלאחר שהיתה ידיעה -

נעלם, ולמימד דבעי ידיעה בתחלה; וידיעה בסוף לא צריכא קרא, דאי לא ידע שחטא - אמאי לייתי קרבן? -
דברי רבי עקיבא; רבי אומר: אינו צריך: הרי הוא אומר

(שבועות ד, ב)
'ונעלם' - מכלל דידע (לקמן מפרש לה) ! 'והוא ידע' - הרי כאן שתי ידיעות;
אם כן מה תלמוד לומר 'ונעלם' 'ונעלם' ? - לחייב על העלם טומאה ועל
העלם מקדש (אלמא רבי - אהעלם מקדש נמי מחייב, כרבי ישמעאל) .

אשכחן בידיעות, דאית ליה טעמיה דנפשיה, שבועות - דלית ליה
טעמיה דנפשיה - מנלן?
סברא הוא.
>לישנא אחרינא: אשכחן בידיעות דסבר לה כרבי ישמעאל, בשבועות
דסבר לה כרבי עקיבא מנלן? סברא הוא.<

רבי עקיבא - מאי טעמא קא מחייב לשעבר? דדריש ריבוי ומיעוטי?
(מדרשא דריבוי ומיעוטי נפקא ליה בפרק שלישי (לקמן כו.); שלא היה דורש את התורה במשמעות כללות
ופרטות אלא במשמעות רבויין ומיעוטיין, וגבי שבועות הכי דריש: 'נפש כי תשבע' ריבה כל השבועות 'להרע או
להטיב' מיעט את הריבוי, ולימד שאינו חייב אלא על הדומה למיעוט: שיהא להבא, כמוותו; ולא דדריש ליה
במשמעות כלל ופרט: דנימא 'להרע או להטיב' - פירושו של כלל הוא, ואין לך להביא בו אלא הוא לבדו: הרעה
והטבה, ולא שאר דברים - ואפילו להבא שאינו הרעה והטבה; שכל הדורש התורה כלל ופרט - אית ליה 'אין בכלל
אלא מה שבפרט', וכי הדר אתי כללא אחרינא בתר פרטא - כי הכא, דכתיב בתריה 'לכל אשר יבטא וגו' - די לך אם
תוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים שאין בהן הרעה והטבה ויהיו כעין הפרט: בלהבא ולא לשעבר, שאינו דומה
לפרט כלל, דלהכי אהני כלל קמא למעוטי, והיינו דאומר 'כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט', כלומר: דן
אתה להוסיף על הפרט על ידי כלל האחרון, אבל אי אתה דן להוסיף עליו אלא הדומה לו; אבל הדורש בריבה
ומיעט - אין הפרט פירושו של כלל, אלא ממעטו במקצת, כלומר: לא את הכל ריבה בריבוי הראשון, אלא זה
וכיוצא בו; בלא ריבוי בתרא משתמע ליה זה וכיוצא בו; הלכך: כי אתא ריבוי אחרינא בתריה - לרבות בא, ואפילו
שלא כעין הפרט, ולא מיעט המיעוט אלא דבר אחד הראוי להוציא מן הכלל הזה יותר מן הכל; ורבי עקיבא הכי
דריש בפרק שלישי להאי 'כי תשבע' (ויקרא ה, ד) ואינו ממעט מן המיעוט אלא נשבע לבטל את המצוה; 'פרט'
הוא לשון פירוש - לפיכך 'כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט; 'מיעוט' אינו פירוש, אלא ממעט את משמעות
הכלל במקצת, ומשייר את כל הדומה למיעוט; כך מפורש בסנהדרין בפרק 'נגמר הדין' (דף מו.) גבי 'והומת ותלית'
(דברים כא, כב) דריבה ומיעוט לחודיה מביא כל כעין הפרט, בלא רבויא בתריה) - רבי נמי דריש
ריבוי ומיעוטי (כלומר: שמעינן ליה בעלמא שדורש את התורה במשמעות ריבוי ומיעוט, ולא
במשמעות כלל ופרט) [ולכן כאן סתם את המשנה כרבי עקיבא!], דתניא [להלן מובאת
הברייתא מהספרי בפירוש, וכאן רק הסיכום ההלכתי]: רבי אומר: 'בכל פודין
בכור אדם - חוץ מן השטרות' (היה חייב לו אדם בשטר חמשה סלעים, ונתן זה אותו שטר לכהן
בפדיון בנו - אינו פדוי; אבל בשאר כל דברים פודין), 'ורבנן אמרי' 'בכל פודין בכור
אדם חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות' (ורבנן פליגי עליה במתניתין במסכת בכורות, דתנן
[פ"ח מ"ט] 'אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות'); מאי טעמא דרבי? - דריש
ריבוי ומיעוטי:

[דומה לסיפרי קרח פיסקא יח] (במדבר יח, טז) [ופדויו מן חדש תפדה בערך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים
גרה הוא]: 'ופדויו מן חדש' - ריבה ('ופדויו' בכל דבר משמע); 'בערך כסף חמשת שקלים'
- מיעט; 'תפדה' - חזר וריבה; ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל; מאי
ריבה? כל מילי, ומאי מיעט? מיעט שטרות (שהן ראויין למעט יותר מן הכל, שאינו
ממון);

ורבנן [שם בספרי, ברישא] דרשי כללי ופרטי:
'ופדויו מן חדש' - כלל 'בערך כסף חמשת שקלים' - פרט; 'תפדה' חזר וכלל
(ואע"פ ד'תפדה' ו'פדויו' גבי הדדי כתיבי, והדר כתיב 'בערך כסף' - איכא תנאי דסבירא להו בשתי כללות
הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם - הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל): כלל ופרט וכלל אי
אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון -
אף כל דבר המטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין,
יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות ('והתנחלתם אותם' וגו' (ויקרא כה, מו)), יצאו
שטרות: אף על פי שמטלטלין - אין גופן ממון (הנייר אינו שוה כלום, ואינו עומד
אלא לראיה שבו) .

אמר ליה רבינא לאמימר: רבי דריש ריבוי ומיעוטי? והא רבי כללי
ופרטי דריש, דתניא [דומה לסיפרי ראה פיסקא קכב]: ' (דברים טו, יז) [ולקחת את המרצע ונתתה

באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן: 'מרצע' - אין לי אלא מרצע, מנין לרבות הסול (חתיכת עץ חדודה), והסירה (קוץ), המחט, והמקדח, והמכתב (חרט שקורין 'גריפא')? תלמוד לומר: 'ולקחת': כל דבר שנלקח ביד, דברי רבי יוסי ברבי יהודה; רבי אומר: (דריש כלל ופרט: 'ולקחת' - כלל); 'מרצע' (פרט: 'ונתת באזנו' - כל דבר הנתון, חזר וכלל): מה מרצע (הפרט) מיוחד של מתכת - אף כל של מתכת; ואמרינן: במאי קא מיפלגי? רבי דריש כללי ופרטי, ורבי יוסי ברבי יהודה דריש

(שבועות ה, א)

ריבויי ומיעוטי (ורביה הכל ומיעט סם; הכי מפרש לה בקדושין)! אין, בעלמא כללי ופרטי דריש, והכא (גבי פדיון הבן) - היינו טעמא (להכי דריש ליה בריבויי ומיעוטי: משום דאין הפרט בין שני כללות), כדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל (ב'אלו טריפות'): [ויקרא יא, ט: את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים ובנחלים אתם תאכלו] 'במים' 'במים' שני פעמים - אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט (דאיכא תנא דדריש 'את זה תאכלו מכל אשר במים' - כלל; 'במים ובנחלים' - פרט; 'במים' - חזר וכלל, ופליג עליה תנא דבי רבי ישמעאל, ואמר: 'במים' 'במים' סמוכין זה לזה, ואחר כך כתיב 'במים ובנחלים': הלכך אין זה כלל ופרט, אלא הטיילה ביניהם לדרשו בריבויי ומיעוטי). תוספות שבועות ה, א ד"ה דתנא דבי ר' ישמעאל במים במים שני פעמים כו'. תימה: דרבי ישמעאל תני ב"ג מדות התורה נדרשת, והא איכא טפי הך מדה דשני כללות הסמוכות דדרשינן בריבה ומיעט?!

ורבנן (דפליגי עליה דרבי ודרשי ליה בכלל ופרט)?

אמר רבינא: כדאמרי במערבא: כל מקום שאתה מוצא שתי כללות הסמוכות זה לזה - הטל פרט ביניהן, ודונם בכלל ופרט. השתא דאמרת 'רבי' - כללי ופרטי דריש, בעל כורחין קשיא שבועות!?

אלא בשבועות נסיב אליבא דרבי עקיבא, וליה לא סבירא ליה. תוספות ד"ה בשבועות נסיב לה כו' עקיבא ולא סבר לה. זימנין דלא בעי למימר הכי: בפרק 'כיסוי הדם' (חולין דף פה:) גבי רבי חייא דנפל ליה יניבא [יאיבא] בכיתני, וא"ל רבי: צא ונחור; ופריך: ולימא ליה 'צא וטרוף', דהא רבי ראה דבריו של ר"ש בכיסוי הדם ושנאם בלשון חכמים ד'שחיטה שאינה ראויה - לא שמה שחיטה' ולא בעי למימר 'תני לה ולא סבר לה'.

[נראה שחוזרת הגמרא להסבר הראשון: שבמשנה יש לקט של דינים שמתנסחים צורת 'שתים שהן ארבע', אף על פי שרבי אינו סובר כך להלכה; אולי רק כאמצעי דידקטי! ומשום שרצה לערוך רשימה לצורך זכרון - לא ציין את בעלי המימרות; ולפי זה לכאורה קשה על כללו של רבי יוחנן: 'הלכה כסתם משנה'! ויש לומר שמשנה שאיטינה אלא למטרת זכרון ולא להלכה - ברור שאין כלל 'הלכה כסתם משנה' חל על משנה כזו.]

גופא [סיפרא ויקרא דיבורא דחובה פרשה ח משנה יא]: 'מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים? תלמוד לומר: (ויקרא ה, ב-ג) 'ונעלם' 'ונעלם' שני פעמים [ויקרא ה, ב: או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא [ואשם] [פסוק ג: או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה] ונעלם ממנו [והוא ידע ואשם] - דברי רבי עקיבא; רבי אומר: אינו צריך: הרי הוא אומר 'ונעלם', מכלל שידע; 'והוא ידע' - הרי כאן שתי ידיעות; אם כן מה תלמוד לומר 'ונעלם'? - לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש'.

אמר מר: 'ונעלם' - מכלל שידע; מאי משמע?

אמר רבא: מדלא כתיב 'והיא עלומה ממנו' [המלה 'עלומה' אינה בתנ"ך]. אמר ליה אביי: אלא מעתה גבי סוטה, דכתיב (במדבר ה, יג) [ושכב איש אתה שכבת זרע] ונעלם מעיני אישה [ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה] - מכלל דהוי ידע מעיקרא? אי הוה ידע - מי בדקו לה מיא? והא תניא [דומה לספרי נשא פסקא כא] ' (במדבר ה, לא) ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה: בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון (שבא עליה אחר שנסתרה) - אין המים בודקין את אשתו' ותו: גבי תורה, דכתיב (איוב כח, כא) ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה - מכלל דאיכא דהוה ידע ביה? והכתיב (איוב כח, יג) לא ידע אנוש ערכה [ולא תמצא בארץ החיים)?

אלא אמר אביי: קסבר רבי: ידיעת בית רבו שמה ידיעה (שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא, 'והוא ידע': שהרגיש כשנגע, אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא (בטומאה כשנוגע בה) - שמה ידיעה).

אמר ליה רב פפא לאביי: אלא דקתני 'אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף' - מי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו?¹
אמר ליה: אין! משכחת לה בתינוק שנשבה לבין הנכרים.

יציאות שבת שתיים שהן ארבע:

תנן התם [שבת פ"א מ"א]: 'יציאות שבת שתיים שהן ארבע בפנים (שתיים לחיוב הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית, ושנים לפטור: כשה עוקר וזה מניח, דכתיב 'בעשותה' [ויקרא ד, כז]: העושה את כולה (שבת דף ג.)) ושתיים שהן ארבע בחוץ'; מאי שנא הכא דתנא 'שתיים שהן ארבע' ותו לא, ומאי שנא התם דתני 'שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ'?

התם, דעיקר שבת הוא (שעיקר מסכת באיסורי שבת) - תני אבות (יציאות, שהן מן התורה) ותולדות (הכנסות, דלא מיפרשן בהדיא); הכא, דלאו עיקר שבת הוא, אבות תני, ותולדות לא תני.
'אבות' מאי נינהו?

יציאות;

יציאות? תרתי הויין (ומתניתין דהכא - 'ארבע' תנן)!! וכי תימא: מהן לחיוב ומהן לפטור - והא דומיא דמראות נגעים קתני: מה התם כולהו לחיובא אף הכא כולהו לחיובא!?

אלא אמר רב פפא: התם דעיקר שבת תני חיובי (שתיים לחיוב: הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית) ופטורי (ושתיים לפטור: אחת: שהעני פושט ידו לפניו ונתן בעל הבית לתוכה והעני הוציאה, ועבד איהו הנחה ולא עבד עקירה, ובעל הבית עקר ולא הניח, ושניהם פטורין; ואחת: שבעל הבית פושט ידו מליאה לחוץ, ונטל העני מתוכה, והניח: דעבד נמי בעל הבית עקירה, והעני הנחה, ושניהם פטורין בשתי הוצאות הללו); הכא - חיובי תני, ופטורי לא תני.

'חיובי' מאי נינהו? יציאות (דהא 'יציאות' קתני)? יציאות תרתי הוא דהויין (ויציאות דחיובא - תרתי הוא דהויין: חדא דעני וחדא דבעל הבית)!!
שתיים דהוצאה ושתיים דהכנסה.

והא 'יציאות' קתני?

אמר רב אשי: תנא - הכנסה נמי 'הוצאה' קרי לה.
ממאי?

(שבועות ה, ב)

דתנן (בענין אבות מלאכות [שבת פ"ז מ"ב]): 'המוציא מרשות לרשות - חייב'; מי לא עסקינן דקא מעיל עיולי (דעל כרחן קיימא לן נמי בהא דחייב), וקא קרי ליה 'הוצאה'?

ודלמא קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים?

אם כן ניתני 'המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים'; מאי 'מרשות לרשות'? - דאפילו מרשות הרבים לרשות היחיד, וקא קרי לה

'הוצאה'!

וטעמא מאי?

תנא, כל עקירת חפץ ממקומו - 'הוצאה' קרי לה (שמוציאה ממקומו).

אמר רבינא: מתניתין (במסכת שבת) נמי דיקא (דייק דהכנסה קרי 'יציאה'), דקתני 'יציאות שבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ', וקא מפרש הכנסה (ופירש הכנסה לאלתר, דקתני התם: 'כיצד? - העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פושט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית' - דהיינו הכנסה)!

שמע מינה.

¹מכאן קשה לפירושן של רש"י, שהגדער לעלי מה היא ידיעת בית רבו: 'שהרגיש כשנגע, אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא (בטומאה כשנוגע בה) - שמה ידיעה', שהרי ודאי יכול להיות שאדם ידע שנגע בגויה של שרץ, ולא זכר שזו של אחד משמונה שרצים! ועוד: אין הגמרא צריכה להשיב בתינוק שנשבה - היה אפשר לענות במקרה שכיח יותר: בטעה בסוג הגויה ולא ראה שזו של אחד משמונה שרצים! או בטומאה אחרת - כנ"ל!

רבא אמר: 'רשויות' קתני: רשויות שבת שמים.

תוספות ד"ה רבא אמר: יש שמוחקים 'רב' אש' בתירוצא דלעיל, ד'תנא הכנסה הוצאה קרי לה', דהש"ס לא היה קובע דברי רבא אחר רב אש' דביום שמת רבא - נולד רבי אש'; ואין למחקו בשביל כך: דמילתא דרבא - לא קאי לתרוצי קושיות, ורבא לא בא אלא ליישב דמתניתין דקתני 'ציאות' ולא קתני 'הוצאות', ד'ציאות' משמע 'מוצאות ובמובאות, דהיינו 'רשויות', והש"ס קבעה כאן משום דבהכי מיתרצא פירכא ד'והא יציאות קתני'; תדע דאי בא לתרך - מי דוחקו לומר כן? הא על כרחך תנא 'הכנסה' - 'הוצאה' קרי ליה,, מההיא ד'המוציא מרשות לרשות'.

מראות נגעים שנים שהן ארבעה:

תנן התם (בתחלת מסכת נגעים [פ"א מ"א]): **'מראות נגעים** [ויקרא יג,ב: אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים] - **שנים שהן ארבעה** (שנים כתובין: 'שאת' ו'בהרת'; ד'ספחת' אינו שם נגע, כדלקמן, אלא לשון טפל לאחרים; **שהן ארבעה**: יש לך לרבות להם שתי תולדות מרוביא ד'ספחת', כדלקמן): **בהרת עזה כשלג** (לבנה ביותר; ולקמן מפרש מנא ליה), **שניה לה כסיד ההיכל** (דאף על גב דצמר לבן - עזה לבנוניתו מסייד, על כרחך 'שאת' - שהוא אב - קרוב אל לבנוניתו של בהרת הוא, אלא שגבוה ממנו מעט, מתוך שאינו לבן כמוהו, וכל דבר שחור נראה גבוה מן הלבן, ולפיכך נקרא 'שאת'; והשניות שנתרבו להם: סיד, וקרום ביצה, והסיד לבן מן הקרום; ולמטה מן הקרום אינו 'נגע' אלא 'בוהק', וטהור הוא; ושני מראות של תולדות: הלבנה לאב הלבן, הגבוה לאב הגבוה; הלכך: סיד - לבהרת, וקרום - לשאת, וריבה הכתוב את התולדות להצטרף עם אבותיהן לכגריס, שהוא שיעור נגע); **שאת כצמר לבן, שניה לה כקרום ביצה**.

אמר רבי חנינא: מאן תנא מראות נגעים ('מאן תנא מראות נגעים' גרסינן, ולא גרסינן 'שנים שהן ארבעה', דכולי עלמא הכי אית להו! אלא הכי קאמר: מי שנה משנה זו בלשון 'אבות' ו'תולדות')? **דלא כרבי עקיבא, דאירבי עקיבא, כיון דאמר (לקמן): 'מראות נגעים': זו למעלה מזו וזו למעלה מזו** (נשנו כסדר מעלות: השלג והצמר והסיד והקרום, ואמרין לקמן שכסדר משנתן הן מצטרפין זה לזה, ואין אחד מצטרף לגבוה הימנו שתי מעלות אלא מעלה אחת) - **אם כן** (דהוא שנאן בלשון אבות ותולדות) **טיהרת סיד היכל מלצרף** (טיהרת מראה הסיד מלהצטרף: דמדתניה לסייד שניה לבהרת ולא תניה נמי שניה לשאת - והרי אף משאת היא פחותה - שמע מינה: סבירא ליה לתנא דלא בת מינה דשאת היא, ולא מיצטרפא בהדה): **בדהי מאן ליצרפיה?** (אי) **ליצרפיה בהדי בהרת** (אביה) - (הא) **איכא שאת** (שהיא כצמר) **דעדיפא מיניה** (בלובן; נמצאת בהרת למעלה מן הסיד שתי מעלות, ורבי עקיבא - זו למעלה מזו בעי)! **ליצרפיה בהדי שאת** (שהוא מעלה אחד)? **לאו תולדה דידיה הוא** (דהא שקלת לה מיניה ושויתיה מין בהרת); (ולרבי עקיבא - הכי איבעי ליה למיתנא: 'בהרת עזה כשלג, ושאת כצמר לבן, ושניה לה סיד ההיכל וקרום ביצה' דנימצי למימר כולהו מינא דהדידי נינהו, ובהרת ושאת מצטרפין, ושאת וסיד; נמצא לו צירוף לסייד! והכי אמרינן בתורת כהנים [ספרא תוריע פרשה א]: דבהרת ושאת דמצטרפי, דכתיב 'והיה' [ויקרא יג,ב] - מלמד דמצטרפין זה עם זה; אבל השתא דמחלקת תולדה לזו ותולדה לזו - סבירא לן שאין מצטרף כל אחד אלא עם אביו!)?

אי הכי (דאית ליה לרבי עקיבא דלא מצטרפי לגבוה ממנו שתי מעלות) - **קרום ביצה נמי:** (אמאי לא קשיא לך) **בהדי מאן ליצרפיה?** (אי) **ליצרפיה בהדי שאת** (אביו) - **איכא סיד דעדיף מיניה** (הרי השאת גבוה שתי מעלות [שהרי סדר הלוין הוא: שלג=בהרת, שאת=צמר, סיד היכל וקרום ביצה])! **ליצרפיה בהדי סיד? לאו בר מיניה הוא** (שאינה תולדה לאב אחד)!!

(שבועות ו,א)

(ומשנינן): **האי מאי? בשלמא בלא סיד היכל קרום ביצה לא קשיא (ולשאת ולספחת' [ויקרא יד,נז] כתיב, משמע: לשאת ולספחת ולנטפל עמה; שמע מינה דרבי לה רחמנא טפילה, וטפילה כל שהוא במשמע, ובלבד שיהא ממראות נגעים): דאף על גב דקרום ביצה מתתאי דשאת - רחמנא אמר (ויקרא יד,נז) ולשאת ולספחת [ולבהרת]: ספחת טפילה לשאת אף על גב דמנחתא מיניה טובא** (וסבירא ליה לרבי עקיבא דלשאת רבי, לבהרת לא רבי, דהא ספחת - בשאת הוא דכתיב; הלכך: שאת הוא דמצטרפא לבהרת, דסמוכה לה, וכתיב 'והיה' מלמד שמצטרפין; וסיד לשאת ממילא, דהא דמיא לה, וכן קרום לשאת: ד'ספחת' - בשאת כתיבא, ורבי לה תולדה; ו'זו למעלה מזו' דרבי עקיבא - בסיד ושאת ובהרת מיתוקם); **אלא סיד היכל** (כי מפלגת להו בתרתי מיני: זו תולדה לזו, וזו תולדה לזו) **קשיא** (היאך יצטרף בהרת לסייד ותולדתו לרבי עקיבא דאית ליה 'זו למעלה מזו'? דהא ליכא למימר לרבי עקיבא דכי היכי דאיתרבאי טפילה לשאת - ממשמעות איתרבאי טפילה נמי לבהרת מדרשא, כדאמר לקמן לרבנן, דאם כן 'זו למעלה מזו' דרבי עקיבא - היכא איתיה? אבות ותולדות הוא דאיכא, ואין בהם צירוף אלא לגבוה ממנו שתי מעלות)!!

אלא מחוררתא מתניתין דלא כרבי עקיבא.

והיכא שמעינן לרבי עקיבא 'זו למעלה מזו' (דקפיד אסדר מעלות לצירוף)?
אילימא מהא, דתניא:

'אמר רבי יוסי: שאל יהושע בנו של רבי עקיבא (הוא יהושע בן קרח),
שרבי עקיבא - קרח היה, כדאמרינן בבכורות (דף נח.) 'חוץ מן הקרח הזה' - מרבי עקיבא:
מפני מה אמרו 'מראות נגעים שנים שהן ארבעה' (כדמפרש בעי ואזיל
"ויאמרו מקרום כו")?

אמר לו: ואם לאו - מה יאמרו? (מחזר היה שמפרש מה הוא שואל);
יאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא' (אחר שאין לנו חלוק במראות לובן למעלה
מקרום ביצה אלא ארבע מראות הללו - יאמרו 'כל מראה לובן שהוא מקרום ולמעלה טמא'; דקיימא לן
(פסחים דף ג:): 'לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה', ולמה הזכירו שמותן);
אמר לו: (לכך שנאום וסידרוס): לומר שמצטרפים זה עם זה (לומר לך שכסדר
הזה משנתן, וכך דרך צירופם; ועדיין אין לנו יודעין באיזה סדר הוא שונה אותן, ומתשובות בנו אנו באין
ללמוד);

אמר לו: ויאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם
זה'? (ומתשובתו אנו למידין סדר משנת אביו); אמר לו: לומר לך: כל כהן
שאינו בקי בהן ובשמותיהן - אינו רואה את הנגעים'
- ואילו 'מסיד היכל ולמעלה' (יאמרו: מקרום ביצה ולמעלה טמא, ומצטרף, ומסיד ולמעלה
טמא ומצטרף) - לא קאמר; מדלא אמר ליה - שמע מינה דשמיע ליה לרבי
עקיבא דאמר 'כולהו לבהדי שאת מצטרפין' (עליון אחד לשתי תולדות) - (דאיסלקא
דעתך משנת אביו כסדר משנתנו: תולדה לבהרת - סיד, ותולדה לשאת - קרום ביצה - הכי הוה ליה למימר: "יאמרו
"מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף; מסיד ולמעלה טמא ומצטרף", ומדיהבין עליון לסיד בפני עצמו ועליון
לקרום בפני עצמו - ממילא שמעינן ד'מצטרפין' דקאמר רבנן - כל חד לעליון שלו אמרי, והא - מסברא ידעינן:
דעליונו של סיד - שלג, של קרום - צמר: דכיון דאין חלוק מראות בלובן מקרום ולמעלה אלא ארבעה אלו, ובקרא
תרי כתיבי, והכתוב מעיד שבהרת לבנה, כדלקמן, והשאת קרובה לה, כמשמעה: גבוהה - ממילא כי יהבת תולדה
לזה ותולדה לזה - מראה הסיד תתן לבהרת, ומראה הקרום תתן לשאת: שאם באתה ליתן מראה סיד לצמר מפני
שהוא קרוב לה - למי תתן מראה הקרום? הכי הוה ליה למימר, ולא הוה ליה למימר: "יאמרו: מקרום ולמעלה טמא
ומצטרפין: דאי הוה תני הכי - לא הוה סלקא דעתך לחלק תולדה לזה ותולדה לזה; ומדאותביה הכי שמע מינה:
שמיע ליה שאין תולדה לבהרת, אלא עליון אחד לשתי תולדות, והלכך: על כרחך הוא שאת דרבי ליה רחמנא
טפילה, וסדר משנתן דקאמר ליה שנשנית כסדר צירופן - הכי קאמר ליה: זו למעלה מזו נשנו: שלג והצמר והסיד
וקרום, ומצטרפין שלג עם הצמר, והצמר עם הסיד והקרום; דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיהן תולדה
לשתיהן, דהא מהיכא תיתי שיהא הקרום מצטרף לשלג? לא כסדר מעלות ולא מן המקרא? אלא ודאי בהדי שאת -
הוא דשמיע ליה מיניה דמצטרפין: דרחמנא יהבינהו ליה טפילה לשאת ולא לבהרת; ולכך השיבו "יאמרו: מקרום
ולמעלה טמא ומצטרפין והכל יודעין דצירוף מראה דאמרינן - לדומה לו הוא דקאמרינן, וכל מה שאדם יכול להבין
מסדר משנתן בהזכרת שמותן - היה מבין מאליו, שאין לך אדם מסדרן אלא כסדר שהן שנויים עכשיו).

ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה (שמיע ליה, והכי נמי קאמר ליה: "יאמרו "מקרום
ולמעלה, מסיד ולמעלה", ותנא הוא דלא קפיד למיחשב ולמיזל כי רוכלא)?

אלא מדרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: 'משל' (סדר צירופן) דרבי עקיבא
למה הדבר דומה? לארבעה כוסות של חלב: אחד נפלו לתוכו שתי
טיפין של דם, ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם, ואחד נפלו
לתוכו שמונה, ואחד נפלו לתוכו שתי עשרה טיפין - ואמרי לה שש
עשרה טיפין - שכולן מראות לובן הן, אלא שזה למעלה מזה וזה
למעלה מזה'.

אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא בפתוך (פתוך - מעורב הוא: 'נגע לבן אדמדם' הכתוב
בתורה [ויקרא יג, מב]; דמדקאמר 'שנפלו לתוכו טיפי דם' - מכלל דפתוך קאמר), בחלוק [ללא אודם]
מי שמעת ליה? וכי תימא כי היכי דשמעת ליה בפתוך הכי שמעת ליה
בחלוק - ובפתוך גופיה מי שמעת ליה? והתנן [נגעים פ"א מ"ב]: 'רבי
עקיבא אומר: אדמדם שבזה ושבזה (על כרחך על ראשון ושני קאמר, שכן לשון משנה, והכי
קאמר: אדמדם שבראשון ושני - סימן פתיכת אודם שבהם - נכרת במקום אחר, כגון טיפת דם בחלב) - כיי
המזוג במים (ומראהו לא אדום ולא לבן, אלא כיון המזוג וסביבותיו לבן), אלא של בהרת
עזה כשלג (אלא שאדמומיתו של שלג עזה - כלומר לבנה - משל סיד) ושל סיד דיהה הימנה'
(ומדקתני הכי בסיפא - שמעינן לרישא ד'שבזה ושבזה' דקאמר - בשלג וסיד קאמר; אלמא סדר משנתו של רבי
עקיבא: סיד אחר שלג) -

(שבועות ו, ב)

ואם איתא (דצמר אחר שלג תני להו) - 'של צמר דיהה הימנה' מיבעי ליה (דיהה -
פליט"א בלע"ז)?!

אמרי: אין, הכי נמי, והתניא: 'רבי נתן אומר: לא שאמר רבי עקיבא "של סיד דיהה הימנה", אלא "של צמר דיהה הימנה"'. ומנלן דבהרת - עזה היא?

אמר אביי: אמר קרא (ויקרא יג, ד) 'ואם בהרת לבנה היא [בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים]' - היא לבנה ואין אחרת לבנה.

תנו רבנן: בהרת - עמוקה, וכן הוא אומר (ויקרא יג, כה) [וראה אתה הכהן והנה נהפך שער לבן בבהרת] ומראה עמוק מן העור [צרעת הוא במכוה פרוה וטמא אתו הכהן נגע צרעת הוא] - כמראה חמה העמוקה מן הצל; [ויקרא יג, ב: אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים]

'שאת' - אין 'שאת' אלא גבוה, וכן הוא אומר (ישעיהו ב, ד) על כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות;

(עמוקה ר' גבוה' לאו דוקא קאמר, אלא נראית כעמוקה); 'ספחת' - אין 'ספחת' אלא טפילה, וכן הוא אומר (שמואל א ב, לו) [והיה כל הנותר בביתך יבוא להשתחות לו לאגורת כסף וככר לחם] ואמר ספחני (אספני) נא [אל אחת הכהנות לאכל פת לחם]; אשכחן טפילה לשאת, טפילה לבהרת מנלן? (לרבנן קבעי לה, דאילו לרבי עקיבא - לית ליה ריבוי טפילה לבהרת!)

אמר רבי זירא: נאמרה 'לבנה' בשאת [ויקרא יג, ו: וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת] ונאמרה 'לבנה' בבהרת [ויקרא יג, ד: ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים]: מה 'לבנה' האמורה בשאת יש לה טפילה - אף 'לבנה' האמורה בבהרת יש לה טפילה. במתניתא תנא: הטיל הכתוב ל'ספחת' בין 'שאת' 'לבהרת' לומר לך: כשם שטפילה לשאת - כך טפילה לבהרת.

שאת כצמר לבן:

מאי 'צמר לבן'?

אמר רב ביבי אמר רב אסי: צמר נקי בן יומו שמכבנין בו למילת. ('מכבנין' - לשון 'הרחלים יוצאות כבונות' (שבת דף נב:); וכמו (גיטין דף יד:): 'תנתן כבנתי לבתי'; פרמוי"ל; והוא בת נפש שקורין 'נושקא' שמחברין בה פתיחות פי החלוק; כך כשנולד הכבש והאם לוחכתו - אין צמרו נקי באותו יום, והרוצה להצניעו למילת - עושה לכבש מעטה עור, ומכבנו עליו שלא יתפרד, ונמצא הצמר מכוסה כל הימים.)

אמר רבי חנינא: משל דרבנן למה הדבר דומה? לתרי מלכי ולתרי איפרכי: מלכו של זה (בהרת, שהוא מלכו של סיד) למעלה ממלכו של זה (למעלה משאת שהוא מלכו של קרום, ולכן הן מצטרפין: הבהרת והשאת), ואיפרכו של (מלך) זה למעלה מאיפרכו של (מלך) זה (סיד למעלה מקרום; וממילא שמעינן דסיד - למטה משאת הוא). האי 'זה למעלה מזה וזה למעלה מזה הוא'!! אלא: מלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה (כל איפרכוס הולך אחר מלכו; כך כל תולדה מצטרפת לאביה), (הכי גרסינן): ומלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה.

רב אדא בר אבא אמר: כגון מלכא ואלקפטא (שני מלכים הם, ומלכא חשיב מאלקפטא) (כשמהלכין זה אחר זה - כסדר זה הולכים), רופילא (איפרכוס של מלכא) וריש גלותא (איפרכוס של אלקפטא).

האי - זה למעלה מזה הוא!!

אלא כגון מלכא ורופילא ואלקפטא וריש גלותא (כשמהלכין שנים שנים - כל איפרכוס הולך אחר מלכו).

רבא אמר: כגון שבור מלכא (מלך פרס) וקיסר (מלך רומי: וכל אחד יש לו איפרכוס). אמר ליה רב פפא לרבא: הי מינייהו עדיף (שבור או קיסר)? אמר ליה: בחורשיא קא אכיל ליה (האיזו הזה מוטמן ביערים כל ימיו שלא שמע בטיבעה של מלכות רומי והוצרך לשאול זאת? ורב פפא משום דאקדים רבא שבור מלכא לקיסר הוא דשייליה, ורבא - מיראה עשה: שהיה תחתיו במלכותו, כדאמר במסכת חגיגה (דף ה:): 'שדור דבי שבור מלכא וגרבוהי')!! פוק חזי טיבעא דמאן סגי בעלמא, דכתיב (דניאל ז, כג) [וכן אמר חיותא רביעיתא מלכו רביעיה תהוא בארעא די תשנא מן כל מלכותא] ותאכל כל ארעא ותדושנה ותדקנה, [ו] אמר רבי יוחנן: זו

רומי חיבת (תרגום של 'רשעה' שנאמר (מלאכי א, ד) 'וקראו להם גבול רשעה'), שטיבעה יצא בכל העולם כולו.

רבינא אמר: (משל דרבנן): כגון גלימא דעמר ושחקה (גלימא דעמרא שהוא מלובן: כשהוא חדש, וליבנו מבהיק הרבה יותר משל טלית ישנה), סדינא דכיתנא ושחקה (גירסת רש"י: וגלימא דכיתנא ושחקה: שהחדש לבן הרבה משל ישן, אבל החדשות של זו ושל זו - קרובות להיות שוות; כך הבהרת גבוהה הרבה מן הסייד, שהוא תולדתו, והשאת מן הקרום, והאבות קרובים להיות שוים).

את שיש בה ידיעה בתחלה וכו' :

תנו רבנן [סיפרא ויקרא דיבורא דחובה פרשה ח משנה י]: מניין שאין הכתוב (פרשת קרבן עולה ויורד שחייבתו קרבן על הטומאה) מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו (מנין שאין מחייבו על מגע אלא אם כן אוכל באותה טומאה קדש או נכנס למקדש) ?

ודין הוא (הרי אתה דן מאליו) : הואיל והזהיר וענש על הטומאה וחייב קרבן על הטומאה (הואיל והזהיר וענש על הזדון טומאה, וחייבין נמי קרבן על שגגת טומאה) : מה כשהזהיר וענש על הטומאה : לא הזהיר וענש אלא על טומאת מקדש וקדשיו - אף כשחייב קרבן על הטומאה : לא חייב אלא על טומאת מקדש וקדשיו (מה מצינו כשהזהיר וענש כרת על זדון טומאה - בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר, וענש, שנאמר (ויקרא ה, ג) 'לא יטמאו את מחניהם' - הרי זה אזהרת מקדש; 'בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר' (ויקרא כב, ט) הרי אזהרת קדש; 'כי את מקדש ה' טמא ונכרת' (במדבר יט, יג) הרי עונש מקדש; 'והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים ונכרתה הנפש ההוא מעמיה' (ויקרא ז, כ) הרי עונש קדש).

ואימא : תרומה (אם אכל תרומה בטומאה), שזהיר (דכתיב 'בקדשים לא יאכל' (ויקרא כב, ט) ותרומה בכלל, מדכתיב בה בההיא ענינא 'ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים' (ויקרא כב, ט) ואמרין ביבמות (עד): דבתרומה קאי, מדתליה בהערב שמש, דאילו קדשים - עד דמייתי כפרה) וענש (ומתו בו כי יחלוהו ויקרא כב, ט) ?

לא אשכחן עון מיתה [ביד שמים] דחייב עליה קרבן (שאין חטאת באה אלא אשגגת כרת, כדאמרין בהוריות (ח)).
אימא הני מילי קרבן קבוע, אבל

(שבועות ז, א)

עולה ויורד נייתי, מידי דהוה אשמיעת קול (שבועת העדות) ואביטוי שפתיים (ושבועת ביטוי, דאיתנהו נמי בקרבן עולה ויורד, ואין עונש על זדון לא מיתה ולא כרת) !
אמר קרא (ויקרא ה, ג) 'או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא' בה [ונעלם ממנו והוא ידע ואשם] (בענינא דעולה ויורד כתיב) - 'בה' למעוטי תרומה.

אימא (חיובא בתרומה היא), (ו) 'בה' למעוטי מקדש, (והואיל וזדונו כרת) דלא סגי ליה בקרבן עולה ויורד עד דמייתי קרבן קבוע (אלא קבוע לעשיר ולעני שוה) !
קרי רבא עליה דרבי 'דולה מים מבורות עמוקים' (משום דהוא יליף לה שפיר), דתניא : רבי אומר : אקרא אני 'חיה' (אקרא אני חיה. בקרבן עולה ויורד; כתיב (ויקרא ה, ב) 'או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה'; ודי אם הייתי קורא 'בנבלת חיה טמאה' שנכתב ראשון, ולא היה צריך לחזור ולכתוב 'בהמה', שהרי בהמה בכלל חיה, שנאמר 'זאת החיה אשר תאכלו' (ויקרא יא, ב) וסמך ליה 'מכל בהמה אשר על הארץ' [סוף הפסוק] [המובאה ברש"י : 'כל בהמה מפרסת פרסה' - אינה סמוכה, אלא בדברים יד, ו] ; 'בהמה' למה נאמרה ? נאמר כאן (ויקרא ה, ב) [או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה] [או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם] ונאמר להלן (באוכל קדשים בטומאת הגוף, ב'צו את אהרן') (ויקרא ז, כא) [ונפש כי תגע בכל טמא בטמאת אדם או בבהמה טמאה] [או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה] ונכרתה הנפש ההוא מעמיה ; מה להלן טומאת קודש - אף כאן טומאת קודש.

אשכחן טומאת קודש, טומאת מקדש מלן ?

אמר קרא : (ויקרא יב, ד) [ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה] בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא [עד מלאת ימי טהרה] - איתקש מקדש לקודש.

אי הכי - תרומה נמי (אימא תרומה נמי אתרביא, דאיהו נמי איתקש לקודש), דאמר מר 'בכל קדש לא תגע' [ויקרא יב, ד] - (ודרשין: 'בכל') לרבות את התרומה (שאסורה לטבול יום, כגון יולדת בימי טוהר שלה, שהיא טבולת יום ארוך: שאין לה הערב שמש עד מלאת ימיה, שמביאה למחר כפרתה) !

הא - מיעט רחמנא 'בה'.

אימא 'בה' - למעוטי מקדש?

מסתברא מקדש לא ממעטינן (מדין קודש), שכן (ביאתו) בכרת כמותה (כאכילת קודש);

אדרבה: תרומה לא ממעטינן, שכן אכילה כמותה (וחיובו - על ידי אכילה הוא)! אלא אמר רבא: שלש כריתות בשלמים (באוכלן בטומאה: אחת ב'אמור אל הכהנים' נויקרא כבג), כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' [וטמאתו עליו ונכרתה...], ואמרין בזבחים בפרק רביעי (דף מה:): דהא 'יקרב' - אכילה הוא; ומהו 'יקרב'? - בראוי להקדבה: שהוקדש בכלי; ושתיים ב'צו את אהרן': 'והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים [וטמאתו עליו ונכרתה...]' [ויקרא זכ, וסמך ליה [פסוק כא] 'והנפש כי תגע בכל טמא... [ונכרתה] ובתרווייהו כתיב 'ונכרתה' - למה? אחת לכלל (ההיא ד'אל הקדשים' נויקרא כבג), שכלל את הכל) ואחת לפרט (ואחת מן השתים - לפרט; ומדה זו נדרשת בתורת כהנים בתחלת הספר: דבר שהיה בכלל יוצא מן הכלל ללמד כו', כיצד?: 'והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים וגו' - והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו, ולמה יצאו? - להקיש אליהם: מה שלמים מיוחדין: קדשי מזבח - אף כל קדשי מזבח, יצאו קדשי בדק הבית: שאין חייבין עליהן משום טומאה. ואם תאמר: למה אין נידונים בכלל ופרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט: שלמים - אין, מידי אחרינא - לא! - משום דמרוחקין זה מזה בשני ענינים; וכך מפורש במנחות בפרק 'כל המנחות באות מצה' (דף נה:): דהיכא דפרט מרוחק מן הכלל - נידון במדה זו: ללמד על הכלל וכו'; ואם תאמר: מה בין זו למדת כלל ופרט וכלל, שאתה דן כעין הפרט הרבה? - יש שמדת 'כעין הפרט' באה להוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים אחרים שאין כתובין בו, וזו באה לגלות על הפרט ולא להוסיף עליו; ודברים רבים למדין במדה זו שאין באין במדת 'כעין הפרט', כגון בהבערה: שאנו אומרים 'לחלק יצאתה', ובמדה זו היא באה: 'הבערה בכלל היתה, ולמה יצאה? להקיש אליה ולגלות על כל הכלל: שכשם שחייב על הבערה בפני עצמה - כך חייב על כל אב מלאכה שבכלל בפני עצמו), ואחת לטומאה הכתובה בתורה סתם ואיני יודע מה היא (ואחת מן הכריתות האלו שהיא יתירה נכתבה לגלות על הטומאה הכתובה אצל עולה ויורד, וסתמה הכתוב ולא פירש על איזו טומאה חייבתו תורה קרבן - הופנה 'כרת' ללמדך שלכפר על כרת זה הוא בא: שהוא טומאת קדש) - הוי אומר טומאת קודש; ואם אינו ענין לטומאת קודש (לדברים שאינן נאכלין, כגון עצים של מערכה ולבונה וקטרת: אם אכלן בטומאה - חייב) - דנפקא ליה מדרכי - תנהו ענין לטומאת מקדש [שגם בטומאת מקדש יש כרת, ולא לתרומה, שאין בה כרת אלא מיתה בידי שמים].

תוספות ד"ה אחת לכלל ואחת לפרט. פירש בקונטרס: 'ואת כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט' ואגב ריהטיה לא דק, דה"ל להקשות 'פרט וכלל הוא, ונעשה כלל מוסיף על הפרט': דהפרט ב'צו' וכלל ב'אמור'! ומה שפירש דמדת כלל ופרט המרוחקין אינה כמדת כלל ופרט וכלל - אין נראה: דבפרק 'נגמר הדין' (סנהדרין דף מו.) מוכיח דריבה ומיעט הוי כמדת כלל ופרט המרוחקין! ובקונטרס גופיה פירש לעיל (דף ט:): דריבה ומיעט שוה למדת כלל ופרט וכלל, ואי תימא: כיון דמדת כלל ופרט המרוחקין זה מזה שוה למדת כלל ופרט וכלל - א"כ לא הוה לן למעוטי קדשי בדק הבית לבד, אלא ה"ל למימר: מה שלמים מיוחדין שיש להן מתירין - כדדריש רבי שמעון לקמן גבי פיגול, ונצריך כרת שלישי לדברים שאין להם מתירין, ומנ"ל לאוקמה לטומאה הכתובה בתורה סתם או לדברים שאינן נאכלין? - וי"ל דלדברים שאין להם מתירין לא אצטרך, דבפרק 'בית שמאי' (זבחים דף מד.) מרבי להו מ'אשר הם מקדישים'; ולספרים דגרסי התם דמרבו להו מ'ואל הקדשים' - לא יתכן, דהאי קרא גופיה מוקמינן ליה הכא לכלל!

תוספות ד"ה תנהו ענין לטומאת מקדש. אבל לתרומה - ליכא למימר, דכרת בתרומה ליכא; ומיהו בסמוך: דנפקא לן מ'טומאתו' - קשה: דנוקמה בתרומה! וכי תימא משום דכתיב גבי כרת - הכי נמי כתיב גבי אכילה! ומיהו עדיפה מינה פריך.

והאי מיבעי ליה לכדרכי אבהו, דאמר רבי אבהו: שלש כריתות בשלמים למה? אחת לכלל, ואחת לפרט, ואחת לדברים שאינן נאכלין; ולרבי שמעון, דאמר (במסכת זבחים, בפרק 'בית שמאי' (דף מה:)) 'דברים שאינן נאכלין אין חייבין עליהן כרת משום טומאה' - לאיתויי חטאת הפנימית; דסלקא דעתא אמינא: הואיל ואמר רבי שמעון 'כל שאינו קרב על מזבח החיצון (חטאות הפנימיות, כגון פר ושעיר של יום הכפורים, ופר כהן משיח, ופר העלם דבר - שטעונין הזייה בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב) כשלמים (משום דפיגול בשלמים כתיב - יליף רבי שמעון מינה שאינה נוהגת בחטאות הפנימיות) - אין חייבין עליו משום פיגול' - משום טומאה נמי לא, קא משמע לן דמיחייב! אלא אמרי נהרדעי משמיה דרבא: שלש טומאות בשלמים (בהנך שלש כריתות כתיב בכל חדא וטומאתו עליו) - למה? אחת לכלל ואחת לפרט ואחת לטומאה הכתובה בתורה סתם ואיני יודע מה היא, הוי אומר טומאת קודש; ואם אינו ענין לטומאת קודש - דנפקא ליה מדרכי - תנהו ענין לטומאת מקדש. והאי נמי מיבעי ליה: אידי דבעי למכתב כרת לכדרכי אבהו - כתב נמי טמאות, דלא סגי לה בלאו הכי!

אלא אמר רבא: אתיא 'טומאתו' 'טומאתו': כתיב הכא (בעולה ויורד) (ויקרא ה, ג) [א] כי יגע בטמאת אדם [לכל טומאתו] אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם],

(שבועות ז, ב)

וכתיב התם (בטומאת מקדש בפרשת פרה אדומה) (במדבר יט, ג) כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו; מה להלן טומאת מקדש - אף כאן טומאת מקדש; ואלא 'אשריטמא' בה' למה לי (למעוטי תרומה? דמהיכא תיתי לחיובא, דמהני לא אתיא, שכן כרת) ? - לרבות נבלת עוף טהור (המטמאה בבית הבליעה: שאם אכלה ונכנס למקדש - חייב) ' .

הא אמרת 'בה' מיעוטא הוא?!

משום דמיעוטא הוא - אייתר (מיעוט זה בא לרבות, כדמפרש ואזיל; ואיתרבאי ביה נבלת עוף טהור על ידי מיעוט אחר מיעוט) : כתיב (בטומאת אדם בעולה ויורד) (ויקרא ה, ג) 'או כי יגע [בטמאת אדם] לכל טומאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם' : דבר נגיעה, אין, דלאו בר נגיעה - לא (שאינו מטמא בנגיעה אלא בבית הבליעה על ידי אכילה, כדכתיב (ויקרא יז, טו) 'אשר תאכל נבלה וטרפה... וכבס בגדיו' ומוקמינן לה בנבלת עוף טהור בתורת כהנים; ואמרין התם: 'יכול תטמא במגע? תלמוד לומר: 'לטמאה בה': אין לך אלא האמור בה, שאין לה טומאה אלא אכילתה' [דומה לספרי שלנו פרשת שמני, פרשה י, משנה ז] ! וכתיב 'בה' - מיעוטא! הוה מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות.

יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בפנים וכו' [תולה] :

תנו רבנן : ' (ויקרא טז, טז) וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל [ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם] (בשעיר הנעשה בפנים כתיב, ב'אחרי מות') ; יש לי בענין זה להביא שלש טומאות: טומאת עבודה זרה, וטומאת גילוי עריות, וטומאת שפיכות דמים: בעבודה זרה הוא אומר : (ויקרא כ, ג) ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך [למען טמא את מקדשי] [ולחלל את שם קדשי] ; בגילוי עריות הוא אומר : (ויקרא יח, ל) ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחקות התועבות [אשר נעשו לפניכם] ולא תטמאו בהם [אני ה' אלקיכם] ; בשפיכות דמים הוא אומר : (במדבר לה, לד) ולא תטמא את הארץ [אשר אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל] ; יכול על שלש טומאות הללו יהא שעיר מכפר? - תלמוד לומר : (ויקרא

טז, טז) [וכפר על הקדש] מטומאות בני ישראל [ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם] - ולא כל טומאות (והואיל ולא פירש לך על איזו מהם - לא מסרן אלא לחכמים לפרש על איזו מקדש: צא ולמד בבנין אב) ; מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל טומאות (כלומר: איזהו טומאה מצינו חלוקה במקום אחד) ? - הוי אומר טומאת מקדש וקדשיו (ולקמן מפרש לה היכא) - אף כאן (שחילק להיות בכפרה ואין שאר טומאות עמה - דע ש) בטומאת מקדש וקדשיו (הכתוב מדבר) (ולא גרסינן 'נחלוק'), דברי רבי יהודה ; רבי שמעון אומר : ממקומו הוא מוכרע (אין אתה צריך להכריעו ממקום אחר, כי בו עצמו הכריע הכתוב שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו) : הרי הוא אומר : 'וכפר על הקדש מטומאות' - מטומאות של קודש ;

יכול על כל טומאה שבקודש יהא שעיר זה מכפר (בין שיש בה ידיעה, בין שאין בה ידיעה) ? - תלמוד לומר 'ומפשעיהם לכל חטאתם' : חטאים דומיא דפשעים : מה פשעים שאינם בני קרבן (שאינן 'פשע' אלא מזיד) - אף חטאים שאינם בני קרבן (יצא שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים, שהיא בת קרבן) ; ומניין ל'יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף' ששעיר זה תולה (ולא לשאין בה ידיעה בתחלה אף על פי שאף היא אינה בת קרבן) ? תלמוד לומר : 'לכל חטאתם' (הראוי לבא לכלל 'חטאתם', יצאה שאין בה ידיעה בתחלה, שאינה באה לכלל חטאת עוד לעולם) - חייבי חטאות (ולא גרסינן 'כל' חייבי חטאות) במשמע (הראוי לבא לידי חטאת לכשתודע לו ידיעה בסוף) .

אמר מר : 'יש לי בענין זה להביא שלש טומאות: טומאת עבודה זרה, וטומאת גילוי עריות, וטומאת שפיכות דמים' - האי עבודה זרה היכי דמי? אי במזיד - בר קטלא הוא! אי בשוגג - בר קרבן הוא (כבר מפורש קרבן בפרשת 'שלח לך') ! !

במזיד ולא אתרו ביה (ואינו נהרג בלא התראה, כדאמרינן בסנהדרין בפרק 'היו בודקין' (דף מא.)), בשוגג ולא אתידע ליה (סלקא דעתך אמינא לתלי ליה להגן מן היסורין עד שְׁיִינְעַ (ל).).

(שבועות ח, א)

'גילוי עריות' נמי היכי דמי? אי במזיד - בר קטלא הוא! אי בשוגג - בר קרבן הוא!?

במזיד ולא אתרו ביה, בשוגג ולא אתידע ליה;

'שפיכות דמים' נמי - היכי דמי? אי במזיד - בר קטלא הוא, אי בשוגג - בר גלות הוא!?

במזיד ולא אתרו ביה, בשוגג ולא אתידע ליה;

אי נמי בהנך דלאו בני גלות נינהו (הרבה שנויין במסכת מכות (פ"ב): כגון שהרגו דרך עלייה, או מי שיצאה אבן מתחת ידו והוציא הלה ראשו וקבלה).

אמר מר: 'יכול על שלש טומאות הללו יהא שעיר מכפר? - תלמוד לומר: (ויקרא טז, טז) [וכפר על הקדש] **טומאות בני ישראל** [ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם] - ולא כל טומאות; מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל טומאות? בטומאת מקדש וקדשיו - אף כאן בטומאת מקדש וקדשיו, דברי רבי יהודה.'

- מאי 'חלק' (בטומאת מקדש משאר טומאות)? דמייתי בעולה ויורד (ושאר שגגת עבירה בקרבן קבוע)? >סימן: עבודה זרה, יולדת, מצורע, נזיר <אימא **עבודה זרה**, ומאי 'חלק'? - דמייתי שעירה ולא כשבה (ובשאר כריתות: או כשבה או שעירה)?

אמר רב כהנא: אנן - חלק להקל קאמרינן (האי מה מצינו שחלק - חילוק שהוא להקל מיבעי לן לאשכוחי, דומיא דשעיר הפנימי, דקולא הוא: שיחיד מתכפר בקרבן צבור שלא חסר בו ממון משלו), והאי - חלק להחמיר הוא (שאם לא ימצא שעירה אלא בדמים יקרים - יביאנה בעל כרחו)!

אימא יולדת, דחלק: דמייתא עולה ויורד (שאם עבר עליה יום הכפורים אוכלת בקדשים בלא קרבן)?

אמר רב הושעיא: (ויקרא טז, טז) [וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם] **לכל חטאתם** [וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם] - ולא 'לכל טומאתם' (וקרבן יולדת אינו בא לכפרה אלא לטהרה מטומאתה: לאכול בקדשים).

ולרבי שמעון בן יוחאי, דאמר (במסכת נדה בפרק 'המפלט' (דף לא.)) 'יולדת נמי חוטאת היא (שכשכורעת לילד נשבעת שלא תזקק לבעלה)' - מאי איכא למימר?

רבי שמעון לטעמיה, דאמר [לעיל זב, ב] 'ממקומו הוא מוכרע' (ואיהו לא צריך להך דרשה ד'חלק').

אימא מצורע?

(מה חלק דמייתי צפרים? לא גרסינן: שאין זה להקל: שהצפרים אינן קריבין, ולבד הקרבן הם באין שבעה ימים לפני הקרבן; והכי גרסינן: 'אימא מצורע', ו'חלק' ידיה לא מיצטרין לפרושה, דהא פריש גבי קושיא דיולדת: ומאי חילוק? - דמייתא בעולה ויורד, והיא גופה איתא במצורע.)

אמר רב הושעיא: 'לכל חטאתם' ולא 'לכל טומאתם'.

ולרבי שמואל בר נחמני, דאמר: על שבעה דברים נגעים באין (מפרש במסכת ערכין בפרק 'יש בערכין' - אלמא על **חטאת** אתי קרבן דיליה) - מאי איכא למימר?

התם **נגעים** דאכפר ליה (בצער נגעו נתכפר לו העון), וקרבן - לאישתרוי בקהל.

ואימא **נזיר טמא**, דחלק: דמייתי תורים ובני יונה (דכתיב (במדבר ו, י) 'ובנים השמיני יביא שתי תורים')?

אמר רב הושעיא: 'לכל חטאתם' ולא לכל טומאתם (וכי מייתי נזיר קרבן - למיחל עליה נזירות טהרה מייתי, דכתיב (שם, פסוק יב) 'והזיר לה' את ימי נזרו והימים הראשונים יפלו' וגזרת הכתוב הוא דלא חיילא נזירות עד דמייתי קרבן).

ולרבי אלעזר הקפר, דאמר (במסכת תענית (דף יא.)) נזיר נמי חוטא הוא (שציער עצמו מן היין), מאי איכא למימר?

סבר לה כרבי שמעון, דאמר [לעיל זב, ב] 'ממקומו הוא מוכרע'.

אמר מר: 'רבי שמעון אומר: ממקומו הוא מוכרע: הרי הוא אומר: 'וכפר על הקדש מטומאות' - מטומאות של קודש כו' - שפיר קאמר רבי שמעון!?

ורבי יהודה אמר לך: ההוא - מיבעי ליה: כי היכי דעביד לפני ולפנים (דמפרש לעיל: במנינא: אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר, וכן מדם השעיר) - הכי נעביד בהיכל (ואתא האי 'וכפר על הקדש' לאיתויי היכל: שיעשה כמו כן על הפרוכת מבחוץ). ורבי שמעון?

ההוא - מ'וכן יעשה' [ויקרא טז, טז]: וכפר על הקדש מטומאות בני ישראלומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם] נפקא. ורבי יהודה?

אי מההיא - הוה אמינא ניתי פר ושעיר אחריני ונעביד? קא משמע לן ('וכפר' - מההוא גופיה, והדר כתיב 'וכן יעשה' לפרושי: מה היא כפרה שהכתוב מצוה עליו שיהא ככל אשר עשה לפניו)!

ורבי שמעון? 'וכן יעשה לאהל מועד' - מיניה משמע (ואיתר ליה 'וכפר על הקדש' לדרשה).

אמר מר: 'יכול על כל טומאה שבקודש יהא שעיר זה מכפר (בין שיש בה ידיעה, בין שאין בה ידיעה)? תלמוד לומר 'ומפשעיהם לכל חטאתם' [חטאים דומיא דפשעים: מה פשעים שאינם בני קרבן - אף חטאים שאינם בני קרבן]; מאי ניהו? יש בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף (ה"ג מאי ניהו יש בה ידיעה כו', ולא גרסין 'טומאה במקדש מאי ניהו'; והכי פירושא: קתני 'מה פשעים שאינם בני קרבן - אף חטאים', ומאי ניהו? - טומאה, דממעט מהאי קרא: ההיא דבת קרבן, ואיזו? זו שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף). האי בר קרבן (עולה ויורד) הוא (ולמה לי למימר דלא ניכפר האי שעיר עלה)? לא, צריכא: דאמידע ליה סמוך לשקיעת החמה (ערב יום הכפורים, ולא היה שהות להביא קרבנו): סלקא דעתא אמינא: אדמייתי -

(שבועות ח, ב)

ניתלי ליה (מן היסורים)? קא משמע לן.

אמר מר: 'ומניין ל'יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף' ששעיר זה תולה? [תלמוד לומר: 'לכל חטאתם' - חייבי חטאות במשמע] - 'מניין'? מאי קשיא ליה (דאמר 'ומנין שעל זה מכפר'? הא יליף לה דעל שאינה בת קרבן מכפר, וזו אינה בת קרבן, ואתיא ליה מ'חטאים דומיא דפשעים')? הכי קא קשיא ליה: השתא דאמרת 'חטאים דומיא דפשעים: מה פשעים דלאו בני קרבן - אף חטאים נמי דלאו בני קרבן' - אימא: מה פשעים דלאו בני קרבן לעולם - אף חטאים דלאו בני קרבן לעולם, ומאי ניהו? - אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף, אבל יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, כיון דכי מתידע ליה - בר קרבן הוא, אימא לא ליתלי! וכי תימא 'אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף' - שעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר, סלקא דעתא אמינא ניפוך מיפך (זה [הפנימי] יכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף, דלא אתי לכלל קרבן, והחיצון יתלה על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, ולהכי איצטריך 'לכל חטאתם') - אמר קרא (ויקרא טז, טז) 'לכל חטאתם' - מכלל דבני חטאות ניהו. ונתכפר כפרה גמורה [ולא רק 'תולה']?

אי כתיב 'מחטאתם' - כדקא אמרת; השתא דכתיב 'לכל חטאתם' (ולא כתיב 'ומפשעיהם' [מ'חטאתם']), (לומר: להנך דאתו לכלל חטאת (עכשיו הוא בפשע, שאינו בר קרבן, ויתלה עליו עד שיבא לכלל חטאת).

וכי מאחר שאינו מכפר - למה 'תולה'?

אמר רבי זירא: לומר: שאם מת (קודם שיוודע לו) - מת בלא עון.

אמר ליה רבא: אם מת - מיתה ממרקת (דהכי אמרינן בפרק בתרא דיומא (19): שמיטה ממרקת כל העונות שעשה תשובה עליהן ואין התשובה גומרת כפרתן ולא יום הכפורים גומר כפרתן, כגון עבירות חמורות)!!

אלא אמר רבא: להגן עליו מן היסורין.

אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף - שעיר הנעשה בחוץ
ויוה"כ מכפר [השעיר הנעשה בחוץ ויום הכיפורים מכפר שנאמר 'שעיר עזים אחד חטאת]
מלבד חטאת הכפורים [ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם] (במדבר כט,יא) על שזה מכפר - זה מכפר: מה
הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה - אף החיצון אינו מכפר אלא על
דבר שיש בו ידיעה:

מכדי איתקושי איתקוש להדדי, ונכפר פנימי אדידיה (לתלות על שיש בה
ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף) ואדחיצון (על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף),
ונפקא מינה להיכא דלא עבד חיצון (אם לא היה להם שעירים בכל הצורך)?
אמר קרא: (שמות ל,י) [וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדתכם
קדש קדשים הוא לה'] (ובמזבח הפנימי כתיב, שמכפר עליו מדם הפר ושעיר: פר לכהנים ושעיר לעם; והכא קרא
יתירא הוא, דלמאי איצטריך? אי לאורויי לך שדם חטאת הכפורים מכפר עליו - בהדיא כתיב ב'אחרי מות' נויקרא
ט,יח: 'ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו וגו' [ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב] אלא לדרשה
אתא, וקאמר) 'אחת': כפרה אחת מכפר (דאין כאן אלא כפרה אחת), ואינו מכפר שתי
כפרות.

ונכפר חיצון אדידיה, ואמאי דעביד פנימי?
נפקא מינה לטומאה דאירעה בין זה לזה.
אמר קרא (שמות ל,י) אחת בשנה (תרי זימני כתיבי 'אחת בשנה' [בפסוק זה]: 'וכפר אהרן על קרנותיו אחת
בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר' [עליו לדתכם קדש קדשים הוא לה'] ברישיה דקרא סמך 'אחת' ל'וכפר על
קרנותיו', ודרשינן מיניה 'וכפר אחת' - שאין כאן אלא כפרה אחת' ולימד שאינו מכפר כפרה אחרת, ובסיפא דקרא
סמך 'וכפר' ל'בשנה', דכתיב: 'אחת בשנה יכפר' לומר) כפרה זו לא תהא

(שבועות ט,א)

אלא אחת בשנה (שאין אחד מכל קרבנות השנה מכפר כפרה זו אלא זה בלבד).

ולרבי ישמעאל, דאמר: אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בר
קרבן הוא (בשילהי 'ידיעות הטומאה' [לקמן דף יט:]) מוקמינן דלא בעי רבי ישמעאל ידיעה בתחלה בקרבן
עולה (ויורד) [##] ואם כן שעיר שנעשה בחוץ אינו מכפר על שיש לה ידיעה בסוף, אלא
רק על שאין ידיעה כלל], שעיר הנעשה בחוץ אמאי מכפר על שאין בה
ידיעה לא בתחלה ולא בסוף? האי - שעירי הרגלים ושעירי ראשי
חדשים מכפרין?

סבר לה רבי מאיר, דאמר: כל השעירים כפרתן שוה על טומאת מקדש
וקדשיו (ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה).
אלא למאי הלכתא איתקש חיצון לפנימי (הואיל דלאו לידיעה איתקוש, כדתנן
במתינתין)? - מה פנימי אינו מכפר בשאר עבירות - אף חיצון אינו
מכפר בשאר עבירות (אלא בטומאת מקדש וקדשיו, כדרשינן לעיל).

על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף - שעירי רגלים ושעירי ראשי
חדשים מכפרין, דברי ר' יהודה:
אמר רב יהודה אמר שמואל: מאי טעמא דרבי יהודה (דאמר 'כל האחרים מכפרין
על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף חוץ משל יוה"כ')? - אמר קרא: (במדבר כח,טו) ושעיר עזים
אחד לחטאת לה' [על עלת התמיד יעשה ונסכו] (בשל ראש חדש כתיב) - חטא שאין מכיר בו
אלא ה' - יהא שעיר זה מכפר.
והאי - מיבעי ליה לכדר"ל, דאמר ריש לקיש: 'מה נשתנה שעיר של
ראש חודש, שנאמר בו 'לה'? אמר הקב"ה: שעיר זה יהא כפרה [עלי]
על שמיצטתי את הירח' (להפיס דעתה של לבנה)?*
אם כן (דלכדר"ש בן לקיש לחודיה הוא דאתא) - לימא קרא 'על ה'; מאי 'לה'? -
לכדאמרן.

ואימא כוליה להכי הוא דאתא [ולא כריש לקיש]?
אם כן נימא קרא 'חטאת ה' מאי 'לה'? - שמעת מינה תרתי.
*תוספות ד"ה שעיר זה יהא כפרה עלי. פירש בערוך: שעיר זה כפרה לישראל, ועלי לקבוע זמן כפרה זו,
וקבעתי בראש חודש, להפיס דעתה של ירח:

הרי"ף על מסכת שבועות דף א/א

גמ'. אמר רב יהודה אמר רב מאי טעמא דר' יהודה דכת' ושעיר עזים אחד לחטאת ליי, חטא שאין מכיר בו
אלא יי יהי שעיר זה מכפר, והאי מיבעי לי לכדר' שמעון בן לקיש דאמ' מה נשתנה שעיר של ראש חודש
שנ' בו ליי, אמ' הקב"ה שעיר זה יהא כפרה עלי שמעטתי את הירח, אם כן לימא קרא על יי, מאי ליי,

שמעת מינה תרתי, עיקר הא מילתא בפרק אלו טרפות דאמרי' התם ר' שמעון בן פזי ראמי כתי' ויעש אלהים את שני המאורות הגדולי' וכת' את המאור הקטן, אמ' ירח לפני הקב"ה רבונו של עולם איפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחת. אמ' ליה הקב"ה לך ומיעט עצמך, אמר לפניו רבון של עולם מפני שאמרתי לפניך דבר הגון אמעט את עצמי, אמ' ליה ולמשול [דף א/ב] ביום ובלילה, מאי רבותא, דשרגא בטיהרא מאי מהניא, אמ' ליה לך וימנו בך ישראל ימים ושנים, לדידיה נמי לא סגי' דלא מנו ביה, דכתי' והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים, אמ' ליה צדיקים יקראו על שמך, יעקב הקטן, שמואל הקטן, דוד הקטן, לא הוה מיתבה דעתיה, אמ' הקב"ה הביאו כפרה לפני שמיעטתי את הירח, והינו דאמ' ריש לקי' מה נשתנה שעיר של ראש חדש שני' בו ליי, אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה עלי שמיעטתי את הירח, כלומ' כיון שאמ' לו הקב"ה ולמשול ביום ובלילה ולא נתישבה דעתו ואמ' לו לך עוד וימנו בך ישראל ימים ושנים ולא נתישבה דעתו אמ' לו צדיקים יקראו על שמך ועוד לא נתישבה דעתו, אמ' לו הקב"ה הנני עושה לך כבוד שמישב דעתך תחת שמעטיך, ומאי ניהו שיהו ישראל בכל ראש חדש מקריבין קרבן לפני לכפר עונותיהן, לפיכך אמ' הקב"ה הביאו כפרה לפני בראש חדש לכפר עליכם כדי שתשלימו עלי קרבן כפרה זה הוא הכבוד שאמרתי לעשות לירח בשביל שמעטתיו וזה הוא פירוש הביאו כפרה עלי שמעטתי וכו'. ירושל'.

ונכפר נמי אפילו בשאר עבירות (כל חטא שלא נודע, דהא קרא - סתמא כתיב) ?
תנא דבי רבי ישמעאל: הואיל וזה בא בזמן קבוע וזה בא בזמן קבוע (שעיר יוה"כ דחיצון): מה זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו - אף זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו (דהא איתקש לפנימי) .

תוספות ד"ה הואיל וזה בא בזמן קבוע: פ"ה שעיר חיצון, וכן צ"ל: דאי מפנימי - גמר בסמוך, דפריך 'מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו' - הוה ליה למיפרך 'שכן נכנס דמה לפני ולפנים! ועוד: אדילף מפנימי - לילף משעיר המשתלח, דמכפר אשאר עבירות אף על גב דשעיר המשתלח אין קרבן, פנימי נמי לאו קרבן גמור הוא, דנשרף חוץ למחנה, ואית לן למילף טפי משעיר המשתלח דהוי 'חוץ' מ'חוץ'! אבל השתא דגמר מחיצון - ניחא טפי: דדמו אהדדי טפי משעיר המשתלח, וניחא נמי דאיצטריך לעיל היקשא דחיצון מכפר מפנימי: דאין ללמוד מפנימי מבנין אב: דחוץ מבפנים לא ילפינן; ואי תימא: אי מחיצון גמר - תפשוט מהכא דדבר המלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב: דחיצון גופיה לא ידעינן דמכפר אטומאת מקדש וקדשיו אלא משום דהוקש לפנימי! ובעיא היא בפרק 'איזהו מקומן' (זבחים דף נ.) ויש לומר **דהאי לא**

חשיב בנין אב אלא גילוי מילתא בעלמא כדמוכח בסמוך, והשתא נמי אתי שפיר דקאמר 'ואיתקש שעירי רגלים לשל ראש חודש' אע"ג דשל ראש חודש לא ידעינן אלא בבנין אב ד'חיצון', וחיצון מהיקשא דפנים! ובקונטרס פירש בסמוך דדבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש, וילפינן שעירי רגלים מר"ח אע"ג דר"ח לא ידעינן אלא בבנין אב מיוה"כ; וא"ל לומר כך: דהא בעיא היא בפרק 'איזהו מקומן' (שם דף נא.) אי דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש אי לא; ועוד: דהכא גרע מדבר הלמד בהיקש: דאינו חוזר ומלמד בהיקש, כדפ"ה גופיה בסמוך: דהכא שעירי ראשי חדשים גמרינן משעיר החיצון דגמר בהיקש מפנימי!

תוספות ד"ה אף זה אינו מכפר כו'. ואין להקשות 'ונילף מהאי בנין אב דליכפר נמי ר"ח אכפרה דחיצון', דהא איתקש חיצון לפנימי שלא תהא כפרתו פעמים בשנה! ועוד: דלענין זה איכא למיפרך 'מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו': דהשתא ליכא למימר 'גילוי מילתא הוא', דקרא דר"ח - לא משמע אלא אאין בה ואין בה.

אשכחן שעירי ראשי חדשים, שעירי הרגלים מנלן? וכי תימא 'הא נמי כדתנא דבי רבי ישמעאל' (הואיל וזה בא כו', וילף להו - אי מדראש חדש, אי מדיום הכפורים) - איכא למיפרך: אי מדראש חדש - שכן תדיר; אי מדיום הכפורים - שכן מרובה כפרתו (של יוה"כ, שהוא מכפר על כל עבירות - תאמר ברגלים? ואע"ג דכתיב בהו 'לכפר' אימא לא מכפרי אמדי דעון כרת) ! וכי תימא

*תוספות ד"ה שעירי רגלים מנ"ל. הכא אין לפרש 'מנין דלא מכפרי נמי אשאר עבירות', כדבעי לעיל אדר"ח - דאם כן מאי פריך בסמוך 'שכן תדיר' 'שכן מרובה כפרתו'? אדרבה: כ"ש דנילף מהתם: דאע"ג דחמירי - לא מכפרי נמי אשאר עבירות! אלא יש לפרש 'מנלן דמכפרי אטומאת מקדש וקדשיו', דאיכא כרת? אימא דלא מכפר אלא בשאר עבירות דליכא כרת, כיון דאין כפרתו מפורשת, ולא דמי לדר"ח שמפורשת: ד'חטא שאין מכיר בו' - משמע כל חטאים שאינם ידועים, כדפירש הקונטרס בסמוך; ולהכי בעי 'מנלן דלא מכפרי נמי אשאר עבירות', ולהכי נמי חשיב לה בסמוך גילוי מילתא בעלמא.

(שבועות ט, ב)

הא גמרינן ראש חודש מדיוה"כ ולא פרכינן [ולכן כך נלמד גם את כפרת שעירי הרגלים] - התם [בשעיר ראש חודש] כפרה מיכתב כתיבא (בגופיה כתיב (במדבר כח, טו) [ושעיר עזים אחד] לחטאת לה' [על עלת התמיד יעשה ונסכו]- פירש לך הכתוב בו כפרה על חטא שאינו ידוע, ומשמע דכל חטאים שאינם ידועים במשמע) גלויי מילתא בעלמא הוא (דגמרי מיוה"כ שלא יכפר אלא טומאת מקדש וקדשיו, הלכך ליכא למיפרך 'מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו', דהא לא גמרינן מיניה כפרה, אלא מיעוטא הוא דגמרינן מיניה), אבל הכא [בשעירי רגלים] איכא למימר כולה מילתא לא גמרינן (אבל כולה מילתא, כגון שעירי הרגלים, דלא מיפרשא כפרה דידיהו, 'לכפר' הוא

דכתיב בהו, ולא פירש על מה; ואם תאמר בא ללמוד משל יוה"כ שיכפר על טומאת מקדש, שהוא עון כרת – פרכינו: מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו);

אלא כדאמר רבי חמא ברבי חנינא: 'שעיר' 'ושעיר' (שעיר' הוה מצי למיכתב בכולהו, וכתיב 'ושעיר': וי"ו מוסיף על ענין ראשון, להקיש; ומהו ההיקש?) - הכא נמי 'שעיר' 'ושעיר' (במדבר כח, טו) [ושעיר עזים אחדלחטאת לה' על עלת התמיד יעשה ונסכו], ואיתקוש שעירי רגלים לשעירי ראשי חדשים: מה שעירי ראשי חדשים אינן מכפרין אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - אף שעירי הרגלים אינן מכפרין אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף (והוא כבר למד בבבלי אב מיוה"כ, ודבר הלמד בבבלי אב חוזר ומלמד בהיקש; כל המלמד בכל המדות חוזר ומלמד, חוץ מהלמד בהיקש שאין חוזר ומלמד בהיקש בקדשים, והכי אמרינן בובחים בפרק 'איזהו מקומן' (דף מט:)).

תודה' כדאמר רב חמא שעיר ושעיר כו' – תימה: ועצרת, דלא כתיב ביה ושעיר מנ"ל? אי בבבלי אב דשאר רגלים, תפשוט מהכא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבבלי אב! ועוד: דאי בבבלי אב אתי למילף בקמא דבתר ר"ח נכתוב 'ושעיר' ואינך ייתי בבבלי אב!!

ושמא יש לפרש דלא דריש הכא אלא בההוא שעיר דכתיב בתר ראש חודש, ואינך ושעיר לשום דרשה, וממילא אתו שאר רגלים: דכיון דגלי בחד - הוה אחריני למד סתום מן המפורש, ואפילו בבבלי אב לא צריך! ולקמן דפריך מעצרת ויוה"כ - עיקר קושייתו מיוה"כ, ופריך דוקא לר"מ משום דאמר כל השעירים כפרתן שוה ואפילו דיוה"כ;

ור"ת פי' דה"נ סמיך אהיקשא דרבי יונה, כדמסיק לקמן, ולא נקט אלא תחלת סוגיא דלקמן, דהוי כמו וכו' ואע"ג דר' יהודה אית ליה היקשא דבמועדיכם וכו' – מ"מ לא מסתבר ליה לרבי יהודה לומר שיהו כל השעירים כפרתן שוה כמו שאומר ר"מ, משום דעדיפא ליה היקשא דחיצון לפנימי ואית לן למימר דאין מכפר ב' כפרות וגם שלא תהא כפרתו פעמים בשנה ולר' מאיר עדיפא היקשא דמועדות.

איבעיא להו: כי אמר רבי יהודה על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - הני מילי בחטא שאין סופו לינדע, אבל חטא שסופו ליודע (כגון שראוהו שנשטא ונכנס למקדש וסופו להודיעו) - כמי שיש ידיעה בסוף דמי, ושעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר? או דלמא אפילו חטא שסופו ליודע - השתא מיהא 'חטא שאין מכיר בו אלא ה' קרינא ביה? תא שמע: דתניא: על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף וחטא שסופו ליודע - שעירי הרגלים ושעירי ראשי חודשים מכפרים, דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: שעירי הרגלים מכפרין אבל לא שעירי ר"ח וכו' [ועל מה שעירי ראשי חודשים מכפרין? - על הטהור שאכל את הטמא]:

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: מאי טעמיה דרבי שמעון? אמר קרא (ויקרא י"ז, יז) [מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא] ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה [לכפר עליהם לפני ה'] והא קרא - בשעיר דראש חודש כתיב (בשעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף' כתיב, ושל ראש חודש היה; ושלשה שעירים קרבו ביום שהוקם המשכן, והוא יום שמיני של מלואים: שעיר של ראש חודש, דכתיב (שמות מ"ב), 'באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד', ושעיר דנחשון שהקריב לחנוכת המזבח, ובכל הנשיאים אומר (במדבר ז) 'שעיר עזים אחד לחטאת', ובשעיר שמיני כתיב (ויקרא ט"ג), 'ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת'; והשנים אכלו, ושל ראש חודש נשרף, כדילפינן בתורת כהנים ובשחיטת קדשים בפרק 'טבול יום' (זבחים דף קא:)), ויליף 'עון' 'עון' מציץ (דכתיב ביה 'ונשא אהרן את עון הקדשים' (שמות כח, לח)): נאמר כאן 'נאמר להלן (שמות כח, לח) [והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את] עון [הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשים והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה']': מה להלן טומאת בשר (שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא על הדם או על החלב או על הבשר של עולה שקרב בטומאה, ומרצה ציץ על הקרבן שמכשירו לרצון: שאין הבעלים צריכין להביא קרבן אחר) - אף כאן טומאת בשר (יכפר על האוכל בשר קודש טמא והוא טהור).

אי מה להלן עולין (מה הציץ אינו מכפר על שום חטא אלא מרצה על העולין) - אף כאן עולין (אף זה ירצה על העולין כי היכי דעביד ציץ)? (ונפקא מינה להיכא דנשבר הציץ ולא יכפר על עון האדם האוכל);

'עון העדה' כתיב (אלמא מכפר על עון אנשים הוא)!

מכדי מיגמר גמרי מהדדי (בגזירה שוה); נכפר דראש חודש אדידיה ואדציץ (ניכפר אתרוייהו: ניכפר אדידיה - כדקאמרת: 'עון העדה' כתיב: על אדם האוכל טומאת בשר, ואמאי דעביד ציץ) - נפקא מינה להיכא דנשבר הציץ (לרצות על העולין אם נשבר הציץ)?

תוספות ד"ה וניכפר ר"ח אדידיה ואדציץ. פירוש: קרבן שקרב בטומאה בשעה שקרב ראש חודש: דקרבנות שקרבן בטומאה קודם ראש חודש - אין סברא שיכפר: דהיאך יכפר למפרע מה שכבר קרב בטומאה?

אמר קרא [בשעיר ראש חודש של היום השמיני] 'עון': עון אחד הוא נושא, ואין נושא שני עונות. ונכפר ציץ אדידיה ואדראש חודש - נפקא מינה לטומאה דאירעה בין זה לזה (בין ראש חודש לראש חודש)?

אמר קרא [בשעיר ראש חודש של היום השמיני] 'ו[א]ותה[נ]תן לכם לשאת את עון העדה': אותה נושא עון, ואין אחרת נושא עון.

רב אשי אמר: כתיב הכא 'עון העדה': עדה - ולא קדשים, והתם [שמות כח, לח] כתיב 'עון הקדשים' - קדשים, ולא עדה (ה' יתירא דהעדה ודקדשים - דריש למיעוטא). אשכחן שעירי ראשי חדשים דמכפרי על טהור שאכל את הטמא; שעירי רגלים דמכפרי על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מנלן? כדאמר רבי חמא ברבי חנינא [להלן י, א] בהסבר דרבי רבי מאיר: 'שעיר' 'ושעיר' - הכא נמי 'שעיר' 'ושעיר',

(שבועות י, א)

ואיתקוש שעירי הרגלים לשעירי ראשי חדשים: מה שעיר דראש חודש: במילתא דקודש מכפרי - אף שעירי רגלים: במילתא דקודש מכפרי; וכי תימא 'ניכפרו אדראש חדש' - הא אמרינן 'ו[א]ותה[נ]תן לכם לשאת את עון העדה': אותה נושא עון, ואין אחר נושא עון; וכי תימא: ניכפרו [גם] אדיום הכפורים (על כפרת שעיר הנעשה בחוץ: [על] שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף) - הא אמרינן (לקמן): (ויקרא טז, לד) [והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם] אחת בשנה [ויעש כאשר צוה ה' את משה]: כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה (ואף על גב דהאי - בשעיר הפנימי כתיב, הא איתקוש להדדי, כדאמר במתניתין); אמאי מכפרי? אי על שיש בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף - האי בר קרבן הוא?! אי על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף - האי, שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה?! אי על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף - האי, שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר?! על כרחך אינו מכפר אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

רבי מאיר אומר: כל השעירים - כפרתן שוה [על טומאת מקדש וקודשיו]: אמר רבי חמא בר רבי חנינא: מאי טעמא דרבי מאיר? - אמר קרא 'שעיר' 'ושעיר' [בשעירי המועדות בפרשת פנחס]: הוקשו כל השעירים זה לזה: וי"ו מוסיף על ענין ראשון; קסלקא דעתך כל חד וחד מחבריה גמר (של פסח הסמוך לראש חודש גמר מראש חודש לכפר על הטהור שאכל את הטמא - ראש חודש סבירא ליה לרבי מאיר כרבי שמעון, ושל סוכות הסמוך לשל יום הכפורים גמר מדיום הכפורים לשאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף, ושל יום הכפורים משל סוכות לאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, והדר גמרי כולהו כל חד וחד מדסמך ליה עליונים מתחתונים ותחתונים מעליונים).

והאמר רבי יוחנן: כל התורה כולה למידין למד מלמד חוץ מקדשים שאין למידין למד מלמד (בהיקש קאמר, והני כולהו - היקשא נינהו)?

הא - לא קשיא: כולהו מקמא גמרי (מראש חודש גמר - לטהור שאכל את הטמא, וראש חודש מינייהו - לשאין בה ידיעה כלל, וכולהו מדיום הכפורים - לאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף, וכן הוא מהן - לשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף).

תינח כל דכתב ביה 'ושעיר'; עצרת ויוה"כ דלא כתב ביה 'ושעיר' מנלן?

אלא אמר רבי יונה: אמר קרא (במדבר כט, לט) אלה תעשו לה' במועדיכם [לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתים ולנסכים ולשלמים] - הוקשו כל המועדים כולן זה לזה. והא ראש חודש לאו מועד הוא?

איברא (באמת) ראש חודש נמי איקרי מועד, *כדאמר אביי, דאמר אביי (במסכת תענית דף כט, ב): תמוז דההיא שתא (של שנה השניה ליציאת מצרים שנשתלחו בה מרגלים בעשרים ותשעה בסיון) - מלויי מליוהו (לתמוז לפיכך אירע בו יום חזרת מרגלים בשמונה באב, 'ויבכו העם בלילה ההוא' - בתשעה באב בכו בכיה של חנם, והוקבעה להם בכיה לדורות), דכתיב (בחורבן הבית [איכה א, טו]) [סלה כל אבירי ד' בקרבי] קרא עלי מועד לשבור בחורי [גת דרך ד' לבתולת בת יהודה].

[## נראה לי צ"ל 'וכדאמר אביי'; שהרי הראיה של אביי הוא מאיכה, ולא מהתורה, והיכן הראיה שבתורה נקראת ראש חודש 'מועד'? ולזה אין אביי משיב; והתשובה היא שבפסוק 'אלה תעשו לה' במועדיכם' - המילה 'אלה' מתייחס לכל שנאמר

לעיל, החל בפסוק 'ובראשי חודשיכם' [במדבר כח, לא], או אפילו מהפסוק הראשון: 'צו את בני ישראל ... תשמרו להקריב לי במועדו' [במדבר כח, ב].]

אמר רבי יוחנן: ומודה רבי מאיר בשעיר הנעשה בפנים שהוא אינו מכפר כפרתו והן אינן מכפרין כפרתו: הוא אינו מכפר כפרתו: 'כפרה אחת מכפר, ואינו מכפר שתי כפרות'; הן אינן מכפרין כפרתו: אמר קרא 'אחת בשנה': כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה. תניא נמי הכי: 'על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף, ועל טהור שאכל את הטמא - שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים ושעיר הנעשה בחוץ מכפרין, דברי רבי מאיר' - ואילו שעיר הנעשה בפנים שיירה, וכפרתו נמי שיירה (שלא הזכיר כאן 'יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף' בכפרה של אלו).

[ש] היה רבי שמעון אומר: שעירי ראשי חדשים מכפרין על טהור שאכל את הטמא כו' [ושל רגלים מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף; ושל יום הכיפורים מכפרין על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף. אמרו לו: מה הן שיקרבו זה בזה? אמר להן: יקרבו. אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שווה היאך הן קרובין? אמר להן: כולם באים לכפר על טומאת מקדש וקודשיו]: בשלמא דראשי חדשים לא מכפרין אדרגלים, דאמר קרא (ויקרא י"ז) [מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואותה נתן לכם לשאת את] עון [העדה לכפר עליהם לפני ה']:] עון אחד הוא נושא ואינו נושא שני עונות; אלא דרגלים - ניכפרו אדראשי חדשים? אמר קרא (שם) 'ו[אותה] נתן לכם לשאת' - אותה נושא עון, ואין אחר נושא עון. בשלמא דרגלים לא מכפרין אדיום הכפורים, דאמר קרא (ויקרא טז, לד) [והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם] אחת בשנה [ויעש כאשר צוה ה' את משה]: כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה; אלא דיום הכפורים - ניכפרו אדרגלים? אמר קרא (ויקרא טז, לד) [והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם] אחת [בשנה ויעש כאשר צוה ה' את משה]: כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות. (הכי גרסינן: 'אחת' לא משמע ליה: (והא כי כתיב 'אחת' - בשעיר הנעשה בפנים הוא דכתיב!?) (אלא לעולם 'אחת' משמע ליה נמי אחיצון, דהא איתקוש, ושאי הכא ד) אמר קרא (במדבר כט, יא) [שעיר עזים אחד חטאת] מלבד

(שבועות י, ב)

חטאת הכפורים [ועלת התמיד ומנחתה וגססיהם], ואיתקוש חיצון לפנימי (הכי פירושא: 'אחת' דסיפיה דקרא, דממעטין מינה 'שאין אחר מכפר כפרתו', דסמיך 'יכפר' ל'בשנה' משמע ליה נמי אחיצון, דהא בשעיר פנימי כתיב ביה, כדכתיב 'מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר' [שמות ל'] וחטאת יום הכפורים היינו פר כהן גדול ושעיר, וכיון דבשעיר הפנימי כתיב וחיצון איתקש לפנימי - דרשינן נמי אחיצון: שאין אחר מכפר כפרתו; אבל 'אחת' דרישיה דקרא - דדרשינן מיניה דהוא אינו מכפר כפרת אחרים - לא מידריש אחיצון, דהא לאו בשעיר כתיב אלא במזבח כתיב: 'וכפר אהרן על קרנותיו' של מזבח הפנימי 'אחת', הלכך: שעיר החיצון לא מימעיט מהכא, דלאו למזבח איתקש).

רבי שמעון בן יהודה אומר משמו [שעירי ראשי חדשים מכפרין על טהור שאכל את הטמא; מוסיף עליהן של רגלים: שמכפרין על טהור שאכל את הטמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף; מוסיף עליהן של יום הכפורים: שהן מכפרין על טהור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף; אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה? אמר להם: הן! אמרו לו: אם כן יהיו של יום הכפורים קרובין בראשי חדשים, אבל היאך של ראשי חדשים קרובין ביום הכפורים לכפר כפרה שאינה שלה! אמר להם: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקודשיו]: מאי שנא דראשי חדשים, דלא מכפרין אדרגלים? דאמר קרא (ויקרא י"ז) [מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואותה נתן לכם לשאת את] עון [העדה לכפר עליהם לפני ה']:] עון אחד הוא נושא, ואינו נושא שני עונות.

דרגלים נמי לא ניכפרו אדראשי חדשים, דאמר קרא [ויקרא יז] 'אותה':
אותה הוא נושא עון, ואין אחר נושא עון!!
'אותה' לא משמע ליה.

מאי שנא דרגלים, דלא מכפרי אדיום הכפורים?
דאמר קרא [ויקרא טז, טז] (והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם) אחת בשנה (ועש
כאשר צוה ה' את משה): כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה.
אי הכי - דיום הכפורים נמי לא ניכפרו אדרגלים: 'אחת' כתיב:
כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות!!
'אחת' לא משמע ליה.

אמאי?

דכי כתיב 'אחת' - בשעיר הנעשה בפנים כתיב.
אי הכי - דרגלים נמי נכפרו אדיום הכפורים, דכי כתיב 'אחת' -
בשעיר הנעשה בפנים כתיב!!

לעולם 'אחת' משמע ליה, ושאני הכא, דאמר קרא (שמות ל) וכפראהרנעל קרנותיו
אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדתכם קדש קדשים הוא לה': קרנותיו דמזבח
הפנימי הוא' כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות; הא דחיצון
- אפילו שתי כפרות.

(הא מילתא נקט הכא משום דמותביה לקמן ממתניתין): אמר עולא אמר רבי יוחנן:
תמידין (שלקחום ממעות תרומת הלשכה) שלא הוצרכו לצבור (ותנן (ערכין דף יג.) 'אין
פוחתין משעשה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים', וכשמגיע ראש חודש ניסן - לא היו מקריבין שוב קרבנות צבור
ממעות התרומה של אשתקד, כדאמר במסכת ראש השנה (דף ז.) 'חדש בחדשו': חדש והבא קרבן מתרומה חדשה;
ונמצאו בכל שנה ושנה ארבעה טלאים בלשכת הטלאים ממעות התרומה הישנה, והיינו 'לא הוצרכו לצבור'
להקריב בשנה שעברה) - נפדין תמימים (להכשירן בשנה זו: מחללין אותן על מעות חולין, ואותם
המעות ילכו למותר התרומה ישנה שעושין מהן רקועי פחים ציפוי לבית קודש הקדשים, כדתנא במסכת שקלים
(פ"ד מ"ד); וכיון שיצאו לחולין - חוזרים ולוקחים אותם ממעות תרומה חדשה, ויקרבו בשנה זו; ואף על גב שאין
בהמת קדשי יחיד מתחללת בלא מום, כדקיימא לן (מנחות דף קא.) 'מיום כל בהמה טמאה' [ויקרא כז, יא] דאמר מר:
בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר - אלו של צבור נפדים; ולקמיה מפרש טעמא; ובלא חולין אי אפשר לפדותן
ממעות תרומה החדשה, שאין הקדש מתחלל על הקדש).

יתיב רבה וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה רב חסדא: מאן ציית לך ולרבי יוחנן רבך? וכי קדושה
שבהן (קדושת הגוף שבהן דקים לן שאינה מתחללת בלא מום) - להיכן הלכה?
אמר ליה: את לא תסברא (דבמידי דצבור) דלא אמרינן 'קדושה שבהן להיכן
הלכה' (היכא דחילול לצורך תקנה)? והתנן [שקלים פ"ד מ"ה]: 'מותר הקטורת (הנותרבל
שנה מתרומה ישנה) - מה היו עושין בה (להכשירה לשנה הבאה? דאין לך שנה שאין בה מותר
קטורת משלשת מנים יתירים שמפטמין בכל שנה למלוא חפנים ביוה"כ, ואי אפשר שיכנסו כולם בחפניו, כדתניא
בכריתות (דף ו'): 'אחת לששים או לשבעים שנה היתה חציה של שיריים')? - מפרישין ממנה
(מתרומת הלשכה) שכר האומנין (שכראומני בית אבטינס מפטמי הקטורת, דאמר במסכת יומא (דף לח.)
שהיו נוטלין בכל שנה שנים עשרה מנים), ומחללין אותה על מעות האומנין (מזכין
המעות לאומנין על ידי אחד מן הגזברים, והרי הן חולין; ואחר כך יחללו הקטורת עליהם), ונותנין
אותה לאומנין בשכרן (והרי היא חול), וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה
חדשה (והכי צניע מילתא טפי ולא למכרה ולחזור ולקנותה דזילא מילתא) - ואמאי? נימא
'קדושה שבהן להיכן הלכה' (דסלקא דעתא שמהכתשת - כלי שרת הוא, וכיון דקדשה לה בכלי -
הויא לה קדושת הגוף; ואילו מידי דיחיד שקדש בכלי - אין לו פדיון)?
אמר ליה [רב חסדא לרבה]: קטורת קאמרת? שאני קטורת,

(שבועות יא, א)

דקדושת דמים הוא (אין בה אלא קדושת דמים: שלקחה מתרומת הלשכה, אבל בכלי לא קדשה דתקדש
קדושת הגוף, דמכתשת שנשחקה בה - לאו כלי שרת היא).

אלא מעתה - לא תפסל בטבול יום (אם נגע בה)! אלמה תניא 'נתנה
במכתשת נפסלת בטבול יום'? וכי תימא 'כל קדושת דמים מיפסלי
בטבול יום' - והתנן [מעילה פ"ב מ"ח]: 'המנחות (מנחת יחיד) - מועלין בהן
משהוקדשו (דקדושת דמים - בת מעילה היא!); קדשו בכלי (הביא לעזרה ונתנה בכלי שרת) -
הוכשרו (נגמרה קדושתה) ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלילה' (וכל

לשון 'הכשר' לשון תיקון: שמתקנו ומזמינו לכך): קדשו בכלי - אין, לא קדשו בכלי
[ורק במכתשת לצורך כתישה] - לא!

אלא מאי - קדושת הגוף היא?! - אלא מעתה תיפסל בלינה; אלמה תנן
[מעילה פ"ב מ"ט]: 'הקומץ' (של מנחת יחיד) והלבונה (של מנחת יחיד) והקטורת ומנחת
כהנים (שהיא כליל ואינה נקמצת) ומנחת כהן משוח (חביתי כהן גדול שבכל יום, מחציתה
בבוקר ומחציתה בערב) ומנחת נסכים (הבאה עם הבהמה: שלשה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל,
ועשרון לכבש - והן כולן כליל) - מועלים בהן משהוקדשו; קדשו בכלי - הוכשרו
ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים וכלינה' (והן דפליג לה בתרתי בבי: הן, והן
דלעיל: דהמנחות מועלין בהן כו' - משום דבסיפא יש חילוק ביניהם במילי אחרניתא במסכת מעילה: דבהיא
דלעיל לא קתני 'וחייבין עליה משום פיגול ונותר וטמא' בקדושת כלי עד שיקרב הקומץ, ובהנך - שכולן כליל -
קתני בקדושת כלי דידהו 'וחייבין עליהם משום נותר ומשום טמא': קדשו בכלי - אין, לא
קדשו בכלי - לא; (קתני מיהא 'קטורת' וקתני 'קדשו בכלי', ועל כרחך מתניתין לעיל גבי קדושת
מכתשת תנא 'נפסלת בטבול יום' ולא תנא 'לינה' והכא תנא 'לינה' - שמע מינה: קדושת כלי דהא - לאו מכתשת
היא, אלא כלי שבשעת הקטרה, דומיא דקומץ ולבונה ושאר השנויים כאן עמה; אלמא מכתשת לא מקדשא ליה
קדושת הגוף)?

אמר ליה: לינה קאמרת? שאני קטורת: הואיל וצורתה בכל השנה כולה
(והאיל וצורתה אינה משנה את מראיתה, הלכך אף על גב דקדושת הגוף היא - לא מיפסלא בלינה; ומיהו
משקדשה בכלי ליקרב - גזור בה רבנן פסול לינה, דלמא אתי לאכשורי בשאר המתקדשים בכלי) .
מכל מקום קשיא: וכי קדושה שבהן להיכן הלכה (בין בתמידין בין בקטורת)?
אמר רבה: לב בית דין מתנה עליהן: אם הוצרכו - הוצרכו, ואם לאו
- יהיו לדמיהן (לב בית דין מתנה עליהם בשעת לקיחה דלא ליקדשו קדושת הגוף אלא הצריכין לשנה,
וכל מידי דציבור - נותנין בית דין לב) .

אמר ליה אביי: והאמר הוא דאמר (במסכת תמורה [יא,ב]): 'הקדיש זכר (איל)
לדמיו - קדוש קדושת הגוף' (ואינו נמכר: מאחר שהקדישו והוא עצמו ראוי להקרבה - אינו יוצא
מידי מזבח) ' (והכא נמי: למאי מהני תנא דלב בית דין? כי אמרין נמי 'יהו לדמיהן' קדשי להו לגופיהו) !?
לא קשיא: הא (כיאמרי אנא 'קדוש קדושת הגוף') - (היכא) דאמר "לדמי עולה (יהא להביא
בדמיו עולה) " (דכיון דאיהו חזי להכי - לא מזבינן ליה), (אבל) הא דאמר " (יהא) לדמי
נסכים " (אף על גב דנסכים נמי למזבח, וקדושתיהו דמיין להדדי, כיון דלא להכי חזי - מזדבן; וכל שכן
היכא דמתנו בית דין שיהו לדמי מותר תרומה, שהיא לרקועי פחים) .
איתיביה אביי: 'פר ושעיר של יום הכפורים (שהן חטאות הפנימיות) שאבדו
והפריש אחרים תחתיהם,

(שבועות יא, ב)

וכן שעירי עבודה זרה (צבור שחטאו בעבודה זרה בהוראת בית דין מביאין פר לעולה ושעיר
לחטאת, כדכתיב בפרשת 'שלח לך'; ואותו שעיר - מתן דמו על הפרוכת ועל מזבח הזהב, כדאמר בזבחים בפרק
'בית שמאי' (דף לט:)) שאבדו והפריש אחרים תחתיהן - כולן ימותו (דלא דמו
לשעירי הרגלים דתנו בהו במתניתין 'לא קרבו ברגל זה יקרבו ברגל אחר', אבל אלו - אינן ראויין עד יום הכפורים
לשנה הבאה, וכבר עברה לה שנה, והווי להו מתרומה ישנה, והלכך ימותו כדן 'חטאת שכפרו בעליה', שהלכה
למשה מסיני: חמש חטאות מתות, וזו אחת מהם), דברי רבי יהודה; רבי אלעזר ורבי
שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה,
שאיין חטאת צבור מתה (לא נאמרה הלכה דחמש חטאות אלא ביחיד; וטעמא דרבי שמעון מפרש
בהוריות (דף ו:)) ובתמורה (דף טו:)) - ואמאי? לימא 'לב בית דין מתנה עליהן
(שיפדו בלא מום)' !?

'אבודין' קאמרת? שאני אבודין דלא שכיחי (הילכך לא חשוב בית דין להתנות
עליהן) .

הרי פרה (אדומה), דלא שכיחא (בכל ימי בית ראשון ובית שני לא עשו אלא שבע), ותניא
[תוספתא פרה פ"ב מ"ב] 'פרה נפדית על כל פסול שבה (אם אירע בה שום פסול); מתה
- תפדה; נשחטה (חוץ למקומה) - תפדה; מצא אחרת נאה הימנה - תפדה;
שחטה על גבי מערכתה (בהכשר, בהר המשחה, ובמקום הבדוק לה מקבר התהום, כדאמר בפרק בתרא
דזבחים (דף ק"ג)) - אין לה פדייה עולמית (מאחר שנעשית בהכשר - גנאי הוא להוציאה
לחולין)' ?

שאני פרה, דקדשי בדק הבית היא (כלומר: אינה מקדשי מזבח ליקדש קדושת הגוף, לפיכך
נפדית בלא מום, ואינה צריכה לב בית דין) .

אי הכי - 'מתה או נשחטה - תפדה'? הא בעינן העמדה והערכה (שתעמוד
על רגליה ויעריכנה הכהן, כדכתיב (ויקרא כז, י"ב) 'והעמיד את הבהמה לפני הכהן [פסוק יב:] והעריך הכהן וגו') ?

הא מני? רבי שמעון היא, דאמר (במסכת תמורה בפרק בתרא (דף לב:)) 'קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, קדשי בדיק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה'.

אי רבי שמעון - אימא סיפא: 'שחטה על גבי מערכתה אין לה פדייה עולמית' - והתניא: 'רבי שמעון אומר: פרה מטמאה טומאת אוכלין (אם נגע שרץ בבשרה וחזר ונגע בבשרה באוכלין - טימאתה) הואיל והיתה לה שעת הכושר (לכך) ' (אף על גב דאית ליה לרבי שמעון 'איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין', ויליף ליה מ'כל האוכל אשר יאכל' [ויקרא יא, לד]: אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, ושאין אתה יכול להאכילו לאחרים - אין קרוי אוכל [במסכת מנחות בפרק 'המנחות והנסכים' (דף קא:)], ופרה - איסורי הנאה היא), ואמר ריש לקיש (מהו שעת הכושר שלה): אומר היה רבי שמעון: 'פרה' (שנשחטה כהלכתה על גב מערכתה) - נפדית על גב מערכתה (אם מצא נאה הימנה) ' (וסבירא ליה לרבי שמעון: 'העומד לפדות - כפדוי דמי' והויא ליה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים) ! ?
אלא (לא תוקמה כרבי שמעון; והאי דקתני 'מצא נאה הימנה - תפדה'): שאני פרה הואיל ודמיה יקריין (משום דלב בית דין מתנה עליה אף על גב דלא שכיחא: אידי דדמיה יקריין - מסקי אדעתייהו לאתנויי) .

(האי תנא סבירא ליה וכו' עד באין מעמידין. לא גרסינן.)
אמר מר: 'מתה - תפדה'; וכי פודין את הקדשים להאכילן לכלבים?
אמר רב משרשיא: משום עורה.
וקיימי בית דין ומתנו אדעתא דעורה (משום הצלה פורתא דדמי עורה) ?
אמר רב כהנא: אמרי אינשי: מגמלא אונה [אוז] של גמל - גם יש לו ערד] .

איתיביה: 'אמרו לו לרבי שמעון: מהו שיקרבו זה בזה? אמר להן 'יקרבו'; אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה היאך הן קריבין זה בזה? אמר להן: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.' -
ואמאי? לימא (להו רבי שמעון) 'לב בית דין מתנה עליהן' (שאם לא יקרבו ברגל זה יקרב ברגל זה) ' (ולמה ליה לשנויי שינויא דחיקא 'כולן באין לכפר כו') ?
'רבי שמעון' קאמרת? רבי שמעון לית ליה 'לב בית דין מתנה עליהן', דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רבי יוחנן: 'תמידין שלא הוצרכו לצבור: לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים, לדברי חכמים נפדין תמימים'.
ורבנן, דפליגי עליה דרבי שמעון - מאן נינהו? אי נימא רבנן דקטורת -

(שבועות יב, א)
שאני קטורת דלא בר רעיה היא (דלית תקנתא ברעייה, הלכך מתנו עלה; אבל תמידין - דאית להו תקנתא ברעייה, ולכשימותו יפדם - לא קיימי בית דין ומתנו) !
אלא רבנן דפרה? דלמא שאני פרה דדמיה יקריין?
ואלא רבנן ד'אמרו לו' (במתניתין, והכי אמרי ליה: הואיל ואין כפרתן שוה, ולית לך 'לב בית דין מתנה: שאם אבד בזה יקריב לזה לכפרה אחרת - היאך הן קריבין) ? ממאי? דרבי יהודה היא (קאמר ליה דאית ליה נמי 'אין כפרתן שוה', כרבי שמעון, ומשום 'לב בית דין מתנה' הוא דקא מוטיב לה), והכי קאמר ליה: בשלמא לדידי, דאמינא 'לב בית דין מתנה עליהן' - אמטו להכי יקרבו, אלא לדידך, דאמרת לא - אמאי יקרבו? דלמא רבי מאיר היא (דלמא רבי מאיר קאמר לה דאית ליה 'כפרתן שוה'), והכי קאמר ליה: בשלמא לדידי, דאמינא 'כל השעירים כפרתן שוה', משום הכי יקרבו, אלא לדידך - אמאי יקרבו?
אלא רבי יוחנן גמרא גמיר לה: לדברי רבי שמעון אין נפדין, לדברי חכמים נפדין.
ולרבי שמעון, דלית ליה 'לב בית דין מתנה עליהן' - מאי עבדין להו (לתמידין שלא הוצרכו לצבור) ?

אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן: מקיצין בהן את המזבח (כשהמזבח בטל - מקריבין אותו עולה לנדבת צבור, כדשמעינן ליה לרבי שמעון דאמר במתניתין גבי שעיר שלא קרב - בזה יקרב בזה, משום טעמא ד'כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו', אלמא אף על גב דלאו היינו דההיא כפרה גופה, כיון

דשייכא במקצתה - קרב לה; הכא נמי: אלו שלוקחו לצורך תמידין ולא הוצרכו - יקרב לקיץ המזבח, שהרי לשם עולה הופרשו, ו'קיי' - נמי עולה הוא; ולקמן מפרש מהו לשון 'קיי'.

אמר רב שמואל בר רב יצחק: ומודה רבי שמעון בשעירי חטאת (בשעירי חטאות שנקנו מתרומת הלשכה של שנה זו, וניתותרו, כגון שעיר של ראש חודש אדר שאבד ונמצא בניסן: שאינו ראוי ליקרב עוד לחובת צבור, והרי הוא לקיץ המזבח) (- מודה הוא) שאין מקיצין בגופן (ליקרב הוא עולה) אלא בדמיהן (שירעה, ולכשיומם - יקחו בדמיו עולה לקיץ המזבח): הכא הוא (גבי תמידים שלא הוצרכו קאמר רבי שמעון דמקיצים בגופן): דמעי קרא (לשם) עולה (נלקחו), והשתא (נמי) עולה (לעולה קרבי), אבל התם: דמעי קרא חטאת והשתא עולה - גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה (אי מכשרת חטאת צבור ליקרב עולה לאחר שנתכפרו צבור באחר, וניתן זה לקיץ המזבח - אתי לאכשורי נמי לעולה קודם כפרה, שסתמו לשם חטאת עומד).

אמר אביי: אף אנן נמי תנינא (לרבי שמעון דאין מקיצים בגופי חטאות שניתותרו, ואף שמקיצין בדמיהן): 'פר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפריש אחרים תחתייהם, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתייהן - כולן ימותו, דברי רבי יהודה; רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה, שאין חטאת צבור מתה' - ואמאי? נקרב אינהו גופיהו עולה? אלא לאו שמע מינה: גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה.

אמר רבא: אף אנן נמי תנינא (במסכת יומא דף סב.), גבי שני שעירי יוה"כ שמת המשתלח והוצרכו להביא שני שעירים אחרים ולהגדיל עליהם, וישתלח האחד, ונמצאו שנים לְשֵׁם: אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני: אחד יקרב לשעיר הנעשה בפנים) [דומה למשנה בתמורה פ"ג מ"ג]: והשני ירעה עד שיסתאב, וימכר ויפלו דמיו לנדבה (שאין חטאת צבור מתה; ומאן שמעת ליה דאמר 'אין חטאת צבור מתה'? - רבי שמעון, וקאמר 'ירעה' ולא קאמר 'יקרב לנדבה'! וכל 'יפלו לנדבה' דקאמר רבי שמעון בכל דוכתא - לקיץ המזבח הוא) - ואמאי? יקרב אינהו גופיה עולה? אלא לאו שמע מינה 'גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה'!

אמר רבינא: אף אנן נמי תנינא: 'אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו (באחר) - (דאילו בחטאת כי האי גוונא מתה) ירעה עד שיסתאב (באשם רועה), וימכר, ויפלו דמיו לנדבה (דהכי גמרינן בהלכתא: כל שבחטאת מתה - באשם רועה, וכל הרועין - דמיהן נופלים לנדבה, שכן מדרשו של יהודה הכהן במסכת תמורה דף כג.); רבי אליעזר אומר: ימות (רבי אליעזר אית ליה אשם כחטאת לכל דבר, אף שאם שחטו שלא לשמו - פסול, בפרק קמא דזבחים דף ב.), וכן לענין שאם נכנס דמו להיכל - פסול! רבי יהושע² אומר: יביא בדמיו עולה (בעל האשם יביא בדמיו עולה; והתם מפרש: והלא אף נדבה עולה היא? מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים? אלא בזמן שהיא באה נדבת יחיד - סומך עליה ושוחטה, ונסכיה קרבין משלו; ובזמן שהיא באה נדבת צבור - אינו סומך עליה, ונסכיה קרבין משל צבור) - וליקרב? הא גופא עולה? אלא - לאו גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה? - שמע מינה.

תניא נמי הכי (כדאמר לעיל 'מותרות לרבי שמעון - מקיצין בהן את המזבח): 'מה הן מביאין מן המותרות (של צבור שנתותרו משנה לשנה)?

(שבועות יב, ב)
קיץ כבנות שוח למזבח (כאדם שמביא בקינוח סעודה מיני מתיקה, והוא לשון 'קיי' כדכתיב (שמואל ב טז, ב), הלחם והקיי לאכול לנערים) '.
והכתיב (ויקרא ב, יא) [כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ] כי כל שאור וכל דבש [לא תקטירו ממנו אשה לה] ('וכל דבש' וכל מיני פירות האילן בכלל) ?
תני רב חנינא: כבנות שוח לאדם.
דרש רב נחמן בר רב חסדא: אין מקיצין בעולת העוף (אין לוקחין בדמי הנדבה עולת העוף).
אמר רבא: הא בורכא (דבר הבדוי מן הלב דמנא לך הא).
אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא: מאי בורכתא? אנא אמרייתה ניהליה, ומשמיה דרב שימי מנהרדעא אמרייתה ניהליה, דאמר רב שימי מנהרדעא: 'מותרות - לנדבת צבור אזלי (כדרבנן, דפליגי עליה דר"א) ואין

²בתמורה כ, ב: 'רבי אלעזר'

עולת עוף בצבור (דתניא בתורת כהנים [פרשת ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ו]: 'והקריב מן התורים': היחיד מביא עוף, ואין הצבור מביאין עוף) .

ואף שמואל סבר להא דרבי יוחנן (דאמר לעיל: תמידין שלא הוצרכו - לרבי שמעון, דלית ליה 'לב בית דין מתנה' - מקיצין בהן את המזבח בגופן, ואין צריכין רעה), דאמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור - סכין מושכתן למה שהן (סכין השוחטן סתם מושכתן לקרבן שהופרש מתחלה לכר, ואפילו אין זה אותו קרבן עצמו, וכגון: עולת תמיד עולה לקיץ אם אינו ראוי לתמיד) . תניא נמי הכי: ומודה רבי שמעון בשעיר: שאם לא קרב ברגל - יקרב בראש חודש, ואם לא קרב בראש חודש - יקרב ביוה"כ, ואם לא קרב ביוה"כ - יקרב ברגל, ואם לא קרב ברגל זה - יקרב ברגל אחר, שמתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון .

>[גירסא אחרת, במקום שמתחילתו וכו':] תנא: לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החיצון <(ומסקנא דטעמא: שמתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון; אלמא אהא הוא דקפדינא: שיקרב על מזבח החיצון, לכפר מקצת דבר שהוקדש לו: חטאת דטומאת מקדש תקרב לטומאת מקדש, ואף על פי שאין כפרתן שוה - הכי נמי לעולה שהוקדש - לעולה יקרב) .

ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו שעיר הנעשה בפנים [ויום הכפורים מכפרין] : מנהגי מילי ?

דתנו רבנן : (ויקרא טז, טז) וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל [ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם] (בשעיר הפנימי כתיב) : 'פשעים' - אלו המרדים, וכן הוא אומר (מלכים ב ג, טז) וילך וישלח אל יהושפט מלך יהודה לאמר מלך מואב פשע בי [התלך אתי אל מואב למלחמה ויאמר אעלה כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסין] , ואומר (מלכים ב ח, כב) ויפשע אדום מתחת יד יהודה עד היום הזה [אז תפשע לבנה בעת ההיא ; 'חטאות' - אלו השגגות, וכן הוא אומר (ויקרא טז, טז) [דבר אל בני ישראל לאמר] נפש כי תחטא בשגגה [מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה] .

על שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות הזדונות והשגגות [הודע ולא הודע, עשה ולא תעשה, כריתות ומיתות בית דין - שעיר המשתלח מכפר] : היינו 'קלות' היינו 'עשה ולא תעשה' (כלומר: הי ניהו 'קלות' - עשה ולא תעשה, אמאי תני להו תרתי) ? 'חמורות' - היינו כריתות ומיתות בית דין ; 'הודע' - היינו 'מזיד' (גירסת רש"י: 'היינו דזדונות היינו הודע': קסלקא דעתא 'הודע' - שידע ועשה, דהיינו מזיד! דהא ליכא למימר 'הודע' = שנודעה לו שגגתו, כדפרשין ליה בכל דוכתי, דאם כן הוה ליה 'חטאות ואשמות ודאין', ותנן במסכת כריתות (דף כה) 'חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ - חייבין להביא אחר יוה"כ' , 'לא הודע' היינו שוגג ! ?

אמר רב יהודה : (סיפא דמתניתין מפרשא ליה לרישא, וכולהו פירוש דקלות וחמורות הוא) הכי קאמר: על שאר עבירות שבתורה - בין קלות בין חמורות, בין שעשאן בשוגג (האי 'שוגג' דהכא - ליכא לפרושי אלא בדבר שאין שגגתו חטאת אלא אשם תלוי, כגון אכל אחת משתי חתיכות: אחת של חלב ואחת של שומן, ואינו יודע איזה אכל) בין שעשאן במזיד: אותן שעשאן בשוגג: בין נודע לו ספיקן (שנודע לו שבא לידי ספק חלב) בין לא נודע לו ספיקן (לפני יוה"כ: שאכל ספק חלב - אין צריך להביא אחר יוה"כ אשם תלוי, והכי נמי תנן בכריתות (שם): 'חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יוה"כ פטורין', ויליף לה התם מקראי) ; ואלו הן קלות: עשה ולא תעשה, ואלו הן חמורות: כריתות ומיתות בית דין . האי עשה (דמכפר עליה יוה"כ) - היכי דמי ? אי דלא עבד תשובה (שאינו תוהא על חטאו) (משלי כא, כז) זבח רשעים תועבה [אף כי בזמה ביאנו] (והיכי מכפר עליה קרבן יוה"כ) ! ? אי דעבד תשובה - (למה לי יוה"כ כל יומא נמי) כל יומא נמי (תשובה מכפרא עליה), דתניא : 'עבר על מצות עשה ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחל ליו' ! ?

אמר רבי זירא :

(שבועות יג, א) בעומד במרדו (דלא עבד תשובה), (ודקשיא לך 'זבח רשעים תועבה') ורבי היא (דאמר: יוה"כ מכפר על שאינן שבין; והאי קרא - מוקי לה בשאר יומי), דתניא : 'רבי אומר: על כל עבירות שבתורה - בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה - יום הכפורים מכפר, חוץ מפורק עול (כופר בעיקר), ומגלה פנים בתורה (בא על

דברי תורה בחוצפא ובגלוי עזות פניו, כגון (סנהדרין דף צט:) מנשה, שהיה יושב ודורש באגדות של דופי: לא היה למשה לכתוב אלא 'ותמנע היתה פלגש' 'וילך ראובן בימי קציר חטים' (בראשית ל?), ומפר ברית כבשר (בשר מילה), שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר, ואם לאו - אין יום הכפורים מכפר'.

מאי טעמא דרבי?

דתניא (במדבר טו, לא) 'כי דבר ה' בזה' - זה הפורק עול (שבזיה דיבור ראשון שאמור בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות כ) שלא שמעו אותו אלא מפי הגבורה) ומגלה פנים בתורה (מדאפקיה קרא בלשון בזיון וזה בזה דברי תורה הוא); 'וואת מצותו הפר' - זה המפר ברית כבשר (שהיא מצוה יחידית); 'הכרת תכרת' - הכרת לפני יוה"כ, תכרת לאחר יוה"כ; יכול אפילו עשה תשובה? תלמוד לומר: 'עונה בה': לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה (אלמא בשאינו שב קאי קרא; ובהנך תלת - הוא דגלי לן אף לאחר יוה"כ, הא בשאר - אף על פי שאינו שב - יום הכפורים מכפר).

ורבנן (דאית להו נמי בשאר עבירות דאין יוה"כ מכפר על שאינן שבין)?

(אמרי לר: הא דגלי לן קרא בהנך תלת - לאו ביוה"כ איירי, אלא 'הכרת תכרת' דקאמר -) 'הכרת' בעולם הזה, 'תכרת' לעולם הבא (שאף מיתה אינה ממרקת על שלש הללו בלא תשובה; אבל שאר עבירות בלא תשובה נמי מיתה ממרקת אחר יום הכפורים, אבל יוה"כ בלא מיתה - לא), 'עונה בה' - שאם עשה תשובה (ואין עונה בה) ומת - מיתה ממרקת (אף על שלש הללו ולא תכרת לעולם הבא).

ומי מצית מוקמת לה כרבי? והא מדסיפא רבי יהודה היא - רישא נמי רבי יהודה היא! - דקתני סיפא: 'אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח (מתכפרים משאר עבירות בשעיר המשתלח) - ומאן אית ליה האי סברא (דכהנים מתכפרים במשתלח)? - רבי יהודה (לקמן בהאי פירקא)! מכלל דרישא רבי יהודה! אמר רב יוסף: רבי היא, וסבר לה כרבי יהודה.

אמר ליה אביי: דוקא קאמר מר 'רבי סבר לה כרבי יהודה', אבל רבי יהודה לא סבר לה כרבי (שיהא יוה"כ מכפר על שאינן שבין, ולא אתיא מתניתין אליביה)? או דלמא מדרבי סבר לה כרבי יהודה - אף רבי יהודה סבר לה נמי כרבי (ומתניתין רבי יהודה נמי), מיהו אורחא דמילתא קתני (והאי דלא אמר 'רבי יהודה היא. וסבר לה כרבי' - אורחא דמילתא): למימר דתלמיד סבר לה כרביה (שייך טפי למימר 'רבי היא וסבר לה כרבי יהודה' - רביה, ולא למימר: רבי יהודה היא וסבר ליה כרבי תלמידה)?

אמר ליה: אין, דוקא קאמינא: רבי סבר לה כרבי יהודה (בשעיר המשתלח; דעל כרחך מתניתין - רבי היא, כדאוקימנא, מדקתני 'יוה"כ מכפר על שאינן שבין'), אבל רבי יהודה לא סבר לה כרבי, דתניא (אין יוה"כ מכפר על שאינן שבין לרבי יהודה) [סיפרא פרשת אמור פרשה יא פרק יד משנה א, בשנוי לשון]: 'יכול יהא יוה"כ מכפר על שבים ועל שאינן שבים? ודין הוא: הואיל וחטאת ואשם מכפרין ויום הכפורים מכפר, מה חטאת ואשם אין מכפרין אלא על השבים (דכתיב (במדבר ה, ז) 'והתוודו את חטאתם וגו' (ויקרא ה, ה) 'והתוודה אשר חטא עליה') - אף יוה"כ אין מכפר אלא על השבים!

מה לחטאת ואשם שאין מכפרין על המזיד כשוגג (רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד כשוגג - אלא אשם שפחה חרופה, ואשם נזיר טמא, ואשם שבועת הפקדון, וחטאת דשבועת העדות), תאמר ליוה"כ שמכפר על המזיד כשוגג! הואיל ומכפר על המזיד כשוגג - יכפר על שבים ועל שאינן שבים!! תלמוד לומר: (ויקרא כג, כז) [בשעור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא [מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה] - חלק' (וכל אכין ורקין מיעוטי: ללמדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר); - סתם סיפרא (תורת כהנים) מני? - רבי יהודה (הכי אמרינן בסנהדרין ב'אלו הן הנחנקין' (דף 19)), וקאמר 'שבים - אין, לא שבים - לא!

ורמי סתם סיפרא אסתם סיפרא, דתניא [סיפרא פרשת אמור פרשה יא פרק יד משנה א, בשנוי לשון]: 'יכול לא יהא יוה"כ מכפר אלא אם כן התענה בו וקראו 'מקרא קדש' ולא עשה בו מלאכה; לא התענה בו ולא קראו 'מקרא קדש' (לא קיבלו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויוה"כ) ועשה בו מלאכה - מנין? תלמוד לומר: (ויקרא כג, כח) [וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה] יום כפורים הוא [לכפר עליכם לפני ה' אלקיכם] - מכל מקום.

אמר אביי: לא קשיא הא רבי והא רבי יהודה.

רבא אמר: הא והא רבי, ומודה רבי בכרת דיומא (הא דתניא קמייתא דאינו מכפר על שאינו שבין - בכרת של יום הכפורים קאמר: של עינוי ושל מלאכה, אבל על כל שאר עבירות - מכפר אף על פי שעשה בו מלאכה ולא התענה בו); דאי לא תימא הכי (דבכרת דיומיה מודה רבי דלא מכפר ותימא דאכרת דיומיה מכפר) - כרת דיום הכפורים לרבי לית ליה (בתמיה: אם כן למה כתב רחמנא ביום הכפורים כרת? בשלמא שאר כריתות, דאי מיית קודם יוה"כ - לא איכפר, אבל הנך - למה ליה? הא כי עבר עליה - מכפר עליה הא יומא) ! ?

אלמא לא (בתמיה, כלומר: אלמא אי אית ליה לרבי דמכפר על כרת דיומיה בלא תשובה - לא איכא כרת ביום הכפורים): משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית, דלא אתא יממא לכפורי ליה (שאינו מכפר אלא יום כדכתיב (ויקרא טז, ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם'). (ומקשינן): אלא אימא

(שבועות יג, ב)

כרת דיממא לרבי לית ליה (בתמיה: והא בהדיא כתיב כרת דיממא, דכתיב - בין בעינוי בין במלאכה 'בעצם היום הזה' (ויקרא כג, כח)) ? אלמא לא: משכחת לה דאכל אומצא וחנקיה (שלא עבר עליו רגע מן היום לאחר עבירתו), ומית? אי נמי דאכל סמוך לשקיעת החמה (עם צאת היום) דלא הוה שהות לכפורי ליה (שלא עבר רגע ביום אחר העבירה). תוספות ד"ה דעבד סמוך לשקיעת החמה. אבל לאחר שילוח שעיר - לא מצי לאוקומה. שהוא מכפר כל היום, ואף על גב דמשמע לעיל (דף ח:): שאין קרבנות מכפרין על עבירות של אח"כ, אפילו בו ביום, דאמר 'נפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה' - שאני שעיר המשתלח, דכתיב ביה 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם' משמע דכל היום יכפר; אי נמי: היום עצמן - בלא שעיר המשתלח - מכפר קצת, ואין כאן כרת גמור; וכה"ג אשכחן בפרק קמא דזבחים (דף ו. ושם) דעולה מכפרת על היוורש מקופיא ולא מקיבעא, כלומר לגמרי; והשתא (המשך בדף יג, ב) אתי שפיר דלא קאמר 'כגון שמת קודם שנשתלח השעיר' או 'כגון דליכא שעיר המשתלח', כדאמר לעיל (דף ח:); ונפקא מינה היכא דלא עבד חיצון, וי"מ דיום הכפורים בלא שעיר המשתלח מכפר לגמרי, ונפקא מינה דשעיר מכפר מיד ויום הכפורים אינו מכפר עד שתחשך למוצאי יום הכפורים, כדתניא 'חומר בשעיר מביום הכפורים: שהשעיר מכפר מיד ויום הכפורים עד שתחשך; חומר ביוה"כ מבשעיר: שיום הכפורים מכפר בלא קרבן מה שאין כן בשעיר'; והא דנקט 'כגון דחנקתיה אומצא' - לאו דוקא, אלא הוא הדין שמת בו ביום, ולרווחא דמילתא נקטה; אי נמי: אפילו לא מת בו ביום, אלא אחר כמה ימים, וכגון דעבד סמוך לשקיעת החמה.

אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח [מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח? - אלא שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו]: הא גופא קשיא: קתני 'אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח', והדר תני 'מה בין ישראל לכהנים ולכהן משוח'?! אמר רב יהודה: הכי קאמר: אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח - מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, ואין חילוק ביניהן; ומה בין ישראל לכהנים ולכהן משוח? אלא שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו וכו'; ומני? - רבי יהודה היא, (דתניא חומר בשעיר כו'. לא גרסינן לה) דתניא: ' (ויקרא טז, לג) [וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר] (בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב, המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו): וכפר את מקדש הקדש - זה לפני ולפנים (על טומאה שאירעה לפני ולפנים, כגון נטמא לפני ולפנים, ושהה כדי השתחוואה - דמחיבת ליה על שהייתו, כדמפרש בפרק שני (לקמן דף טז:)); את אהל מועד - זה היכל (אם נטמא בהיכל) מזבח - כמשמעו (מזבח הזהב: אם הקטיר קטורת בטומאה ובשהייה); יכפר - אלו עזרות (נכנס לעזרה בטומאה); כהנים - כמשמעו;

עם הקהל - אלו ישראל;

יכפר - אלו הלויים: הושוו כולן לכפרה אחת: שמתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות (בהא 'יכפר' בתרא השוה כהנים לויים וישראלים: מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, דאילו בטומאת מקדש וקדשיו - ליכא למימר דהשוו, שהרי הפר מכפר על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל) - דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: כשם שדם שעיר הנעשה בפנים (לבדו) מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו (בלא שום וידוי, שהרי אין שום וידוי בשעיר הפנימי) - כך דם הפר (לבדו בלא וידוי) מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו (ואייתר ליה וידוי הפר לשאר עבירות); וכשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות - כך וידויו של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות.

ולרבי שמעון - הא ודאי הושוו (בכפרה אחת, ואי בשאר עבירות לא הושוו - במאי הושוו) ? (ומשני:) מאי הושוו? - דבני כפרה נינהו (לכך הושוו: ללמדך שיש לכולם כפרה, בין בטומאת מקדש בין בשאר עבירות), מיהו כל חד וחד מכפר בדנפשיה (אלו בפר ואלו בשעיר).

מאי טעמיה דרבי שמעון? דכתיב: (ויקרא טז, ו) ולקח את שני השעירים [והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד] - איתקש שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים: מה שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, דכתיב ביה (ויקרא טז, ו) [ושחט את שעיר החטאת] אשר לעם [והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת] ('אשר לעם' - ולא לכהנים) - אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות.

ורבי יהודה אמר לך: להכי איתקוש: שיהו שוים במראה ובקומה ובדמים הוא דאתא.

מאן תנא להא דתנו רבנן: ' (ויקרא טז, ו) ושחטאת שעיר החטאת אשר לעם [והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת] - שאין הכהנים מתכפרין בו, ובמה מתכפרין? בפרו של אהרן; יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן, שהרי כבר נאמר (ויקרא טז, ו) [והקריב אהרן את פר החטאת] אשר לו [וכפר בעדו ובעד ביתו] [נלמד: 'לו' - ולא לאחרים] - מעתה אין להן כפרה! כשהוא אומר (ויקרא טז, ו) [וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר] 'יכפר' [ועל הכהנים] - מצינו להן כפרה; במה הן מתכפרין? מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן, שהרי הותר מכללו (מכלל שאמר 'אשר לו', דמשמע 'לו' - ולא לאחרים הותרו) אצל ביתו (דכתיב (ויקרא טז, ו) 'וכפר בעדו ובעד ביתו') - ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים, שלא הותר מכללו אצל ביתו; ואם נפשך לומר (להקשות כלום על המדרש הזה - ולקמיה מפרש מה יש לו להקשות -) הרי הוא אומר (תהלים קלח, יט) [בית ישראל ברכו את ה'] [בית אהרן ברכו את ה'] [פסוק כ] [בית הלוי ברכו את ה'] [יראי ה' ברכו את ה'] (עלכרחי המקרא מלמד שמתכפרים בפרו של אהרן, שנאמר 'בית אהרן ברכו את ה' - הרי כל הכהנים קרוין 'ביתו', הרי הם בכלל 'ובעדיביתו') - ; מאן תנא (להאמתניתא דקתני 'מעתה אין להן כפרה' דמשמע דאם לא בפר יתכפרו - אין להם כפרה כלל) ?

אמר רבי ירמיה: דלא כרבי יהודה (אלא כרבי שמעון, דאמר: 'כל כפורתיהן בפר תלויות'), דאי רבי יהודה - (אי נמי לא מכפר בפר -) האמר 'כהנים יש להן כפרה בשעיר המשתלח (איתלהו כפרה מיהת בשעיר המשתלח בשאר עבירות) ' ! ? ומני ?

רבא אמר: רבי שמעון היא, דאמר 'כהנים אין להם כפרה בשעיר המשתלח';

אביי אמר: אפילו תימא רבי יהודה: (ו) הכי קאמר: מעתה אין להם כפרה בטומאת מקדש וקדשיו; כשהוא אומר 'יכפר על הכהנים' - מצינו שיש להן כפרה בשאר עבירות, וכמו דמצינו שיש להן כפרה בשאר עבירות - כך יש להן כפרה

(שבועות יד, א)

בטומאת מקדש וקדשיו (כשהוא אומר 'על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר' ולימד שהושוו כולם לכפרה אחת בשעיר המשתלח לרבי יהודה - מצינו שיש להם כפרה בשאר עבירות: כי היכא דחס רחמנא למיכתב עלייהו כפרה בשאר עבירות - אית לן למילף מינה דיהיב להו נמי כפרה בטומאת מקדש); (ו) במה הם מתכפרין? - מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן, שהרי הותר מכללו אצל ביתו, ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים, שהרי לא הותר מכללו; ואם נפשך לומר - הרי הוא אומר (תהלים קלח, יט) [בית ישראל ברכו את ה'] [בית אהרן ברכו את ה'] [פסוק כ] [בית הלוי ברכו את ה'] [יראי ה' ברכו את ה'].

ומאי 'אם נפשך לומר' (מה היה לו להקשות שהחזק להביא מקרא זה) ? - וכי תימא: 'ביתו' כתיב (ולא שאר כהנים) - כולן קרוין ביתו, שנאמר 'בית אהרן ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה'.

תוספות ד"ה כולן קרויין ביתו. תימה: ולוים במה יתכפרו? אי בשל צבור – 'אשר לעם' כתיב, ולוים לא מיקרו 'עם' למ"ד ופולוגתא היא בפרק הזרוע (חולין דף קלא:); ואי בשל אהרן – לא איקרו 'ביתו'! וכי תימא: כיון דאשכחן שיש להן כפרה, דכתיב 'וכפר' אית לן למימר דלא אתי 'אשר לעם' אלא למעוטי כהנים, ויתכפרו בשל צבור – אם כן מצינו בשעיר של עם שהותר מכללו.

[##] ולי נראה שהסברה היא לחלק בין כהנים שעבודתם במקדש, ועומדין בסכנה של טומאת מקדש וקדשיו בעבודתם זו, לבין כל השאר, לוים וישראלים, שאינם בסכנה זו. ולפיכך לגבי ענין טומאת מקדש וקדשיו – כך החלוקה: מצד אחד הכהנים, ומצד שני – כלהם, כולל לוים.]

[הגמרא מביאה קושיות אחרות על הברייתא:]

והאי 'אשר לעם' להכי הוא דאתא (שלא יתכפרו בו כהנים) ? - האי מיבעי ליה : דקאמר רחמנא מַדְעָם ליהוי (משל צבור, ולא משל כהן גדול; לפי שהפר בא משלו - הוצרך לומר בשעיר משל צבור) ! ?

ההוא - מ'ומאת עדת בני ישראל [יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה] (ויקרא טז,ה) נפקא . והאי 'אשר לו' - להכי הוא דאתא (שלא יתכפרו בו אחרים, שהזקקת להביא מקרא שיתכפרו בו כהנים) ? האי מיבעי ליה לכדתניא : 'משלו הוא מביא, ואינו מביא משל צבור ; יכול לא יביא משל צבור שאין הצבור מתכפרין בו, אבל יביא משל אחיו הכהנים שאחיו הכהנים מתכפרין בו ? - תלמוד לומר : אשר לו (תלתא כתיבי בפר: [1] ויקרא טז,ו: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו; 2-3 ויקרא טז,יא: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו) ('אשר לו' תניינא) ; יכול לא יביא, ואם הביא - כשר ?

תלמוד לומר שוב : 'אשר לו' : הכתוב שנה עליו (השלישי) - לעכב. ' [ואי] דרשה 'לו- ולא לכהנים ?

תנא - הכי קא קשיא ליה (דקאמר 'יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן, שהרי כבר נאמר 'אשר לו' לומר שאינו בא משל כהנים, וכיון שאין חסירין בו ממון - לא נתכפרו בו') : מאי שנא בַדְעָם (בשעיר הפנימי), דלא מכפר (דלא מכפרו ביה, כדילפינן מ'אשר לעם' יתירא) (משום) דלא קא חסרי ביה ממונא (שלא נקנה משלהם) *, דכתיב 'אשר לעם' - בדאהרן נמי לא קא חסרי ביה ממונא, וקאמר 'כולן קרויין ביתו' ? בשלמא לרבי שמעון , היינו דכתיב תרי וידוין ודם הפר (בפר ומתן דמו - תרי וידוין, דכתיב תרי זימני 'וכפר בעדו ובעד ביתו' ואמר מר (יומא דף לו:)) 'בכפרת דברים הכתוב מדבר, שהרי עדיין לא נשחט הפר', ואיכא מתן דמו - הרי שלש כפרות: לכפר על שלש עבירות: שהכהנים מתכפרין בפר כנגד שלש עבירות שישארל מתכפרין בשעירים) : חד כנגד שעיר הנעשה בפנים (לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף), וחד כנגד שעיר הנעשה בחוץ (לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף), וחד כנגד שעיר המשתלח (לכפר על שאר עבירות) ; אלא לרבי יהודה - תרי וידוין ודם הפר למה לי ? בחד וידוין ודמו סגיא (חד כנגד שעיר הפנימי, וחד כנגד שעיר החיצון) ! ?

אחד לו ואחד לביתו, כדתנא דבי רבי ישמעאל: כך היא מדת הדין נוהגת: מוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב - ואל יבוא חייב ויכפר על החייב (לפיכך מתודה וידוי ראשון עליו ועל ביתו, ולאחר שנעשה זכאי בוידוי - מתודה עליו ועל אחיו, ולעולם תרויהו - חדא כפרה נינהו) .

תוספות ד"ה דלא מחסרי ממונא דכתיב אשר לעם: אע"ג דהאי נפקא לן מ'ומאת עדת בני ישראל', מכל מקום 'אשר לעם' משמע משל לעם; אלא מדאייתר מוקמינן ליה שאין הכהנים מתכפרים בו, ולא מיבעיא למ"ד במסכת שקלים (דף ב) ובמנחות (דף כא:)) שאין הכהנים מצווין לשקול, דודאי לא אתי מדידיה, אלא אפילו למ"ד שמצווין לשקול, והשעיר בא מתרומת הלשכה - מכל מקום אם חסרו מעות הלשכה ובאו לגבות לצורך שעיר - אין גובין משלהן; או אם בא אחר וזיכה שעיר לצבור – כשר, אע"פ שלא זכו בו כהנים. תוספות ד"ה שני וידוין ודם הפר: משמע שמתכפרין הכהנים בב' וידוין; אם כן מתניתין דיומא דפרק 'אמר להן הממונה' (דף לה:), דקתני בוידוי ראשון 'אני וביתו' ותו לא, ובשני 'אני וביתי ובני אהרן' - לא מתוקמא כרבי שמעון, דלדידיה בוידוי ראשון נמי הוה ליה למימר 'ובני אהרן'; ותימה! דהא רבא מוקי לה התם וידוי דשעיר המשתלח כרבי שמעון, ומסתמא כל הנהו מתניתין דידוין אתו נמי כרבי שמעון; וי"ל דאפילו רבי שמעון מודה שאינו מזכיר בהדיא בני אהרן עד שיראה כזכאי.

הדרן עלך שבועות שטים